

Debatpiloten som opdrager i medborgerskab

Et case-studie af de frie skolars forsøg på at nytænke
og revitalisere sine underviseres deltagende
medborgerskab

Speciale af Steffen Mariager Jensen

Politik & Administration, Aalborg Universitet

Vejleder: Niels Nørgaard Kristensen

AALBORG UNIVERSITET
STUDENTERRAPPORT

Abstract

This research was set to investigate the democratic initiative Frirummet by the free schools of Denmark (de frie skoler), who set out to normatively improve the democratic debate culture of Denmark through the creation of their own debate forum (frirumsdebatter). This investigation was specifically interested in the phenomenon of the debate pilot (debatpiloten), which is the title given to participants who finishes a two-day course in moderating the frirumsdebat.

The purpose of the scientific investigation was to find reasons to why a group of teachers could be motivated by the initiative to engage in value change of the debate culture in Denmark. And also, if it could be expected by the debate pilots following the debate pilot education, as the course is named, to arrange and moderate a frirumsdebat. The purpose of the frirumsdebat is understood to expand the territory of teacher to implicitly educate the debaters and the audiences of in the ideal of the republican citizenship.

To find answers to the questions of this investigation the research design was a qualitative mix method case study of one of the debate pilot educations (debatpilotuddannelsen). Firstly, some of the debate pilots was interviewed with standardised questions. Secondly, participant observations were used during the two-day debate pilot education. And lastly, semi-structured interviews were used.

The analysis took a structural approach to investigate in the reasons for motivation in the Frirummet by constructing a frame work of psychological concepts and assumed citizenship values found in the republican citizenship. The framework used in the analysis also relied on a constructed theoretical definition of the debate pilot identity using Jürgen Habermas, Benjamin Barber and Carole Patemans normative theories.

The investigation of this research concludes that the Frirummet manages to motivate the debate pilots by speaking to their emotions and in principle using the same values to conduct their view of reality as the debate pilots uses. The issue though is that it cannot be expected by the debate pilots to arrange and moderate frirumsdebats. It can only be hoped. Because, primarily, there are no consequences to only use the debate pilot education as an extra training for extra curricula activities in the schools signed up the debate pilots in the first place.

1. INDLEDNING.....	2
2. LITTERATURREVIEW	11
3. DE FRIE SKOLER	15
4. DEBATPILOTEN OG DET REPUBLIKANSKE MEDBORGERSKAB	19
4.2. DEN REPUBLIKANSKE DEMOKRATIFORSTÅELSE	21
4.2.1 <i>De frie skolers republikanske medborgerskabsværdier</i>	23
4.3. DEBATPILOTEN SOM REPUBLIKANSK MEDBORGER	23
4.3.1. <i>Debatpilotrollen</i>	27
5. DEBATPILOTENS PSYKE.....	29
5.1. KOGNITIVE FUNKTIONER.....	29
5.2. LÆRING.....	31
5.3. MOTIVATION	32
6. METODE.....	34
6.1. UNDERSØGELSESDSIGN.....	34
6.2. INDSAMLINGSMETODE	35
6.2.1. <i>Etiske overvejelser</i>	37
6.2.2. <i>Standardiserede interviews</i>	37
6.2.3. <i>Deltagende observationer</i>	39
6.2.4. <i>Semi-strukturerede interviews</i>	41
6.2.4.1. Interviewguide	44
6.3. ANALYSEMETODEN.....	45
6.3.1. <i>Dokumentanalyse</i>	46
6.3.1.1. Tematisk analyse.....	46
6.3.1.2. Fortolkende analyse.....	48
7. ANALYSE	53
7.1 UMIDDELBARE MOTIVATION.....	53
7.2 ERFARINGSGRUNDLAGET	56
7.3 FORTÆLLINGEN	60
7.4 DEBATPILOTROLLEN.....	63
7.5 ANVENDELSES FORMÅLET	66
8. KONKLUSION.....	69
9. BIBLIOGRAFI.....	71
10. BILAGSLISTE.....	76

1. Indledning

Oftest forbindes dannelsen af personen, eller dannelsen til medborgeren, en del af uddannelsessystemet (Qvortrup, 2006, s. 19; Pedersen, 2011, s. 192-194), eller som en del af foreningslivet (Böss, 2014). Det er herigennem, at mennesket kontrolleres gennem en kollektiv opdragelse hvor det læres hvilke værdier, der er styrende for, hvad der er en "god" medborger. Men med en stigende individualisering som en del af den kollektive opdragelse i uddannelsessystemet, overlades flere livsvalg til det enkelte menneske (Beck, 1997 [1986], s. 212; Rose, 1999, s. 164-166; Pedersen, 2011, s. 186-192). Dette skaber pladsen til at værdierne i den kollektive opdragelse i samfundet kan kontrolleres af markedet, og herunder værdier inden for kommercialisering og konsumerisme (Beck, 1997 [1986], s. 212; Rose, 1999, s. 164-166; de Bakker, den Hond, King, & Weber, 2013). Kampen om kontrollen med det sociale liv og hvilke værdier, der skal være styrende for personens opfattelse af rigtig og forkert udkæmpes derfor mellem markedet og civilsamfundet (de Bakker, den Hond, King, & Weber, 2013). Det handler herunder bl.a. om hvilke værdier, der skal være styrende for personens opfattelse i sit medborgerskab. Den kamp mod de kommercielle og konsumeristiske værdier forekommer i et dansk tilfælde, at blive taget op af nogle foreningerne, der, i sin kollektive selvforståelse, historisk har stået for opdragelsen til at personen bliver en demokratisk medborger.

Frirummet er et demokratisk dannelses initiativ som den Danske Friskoleforening, Efterskoleforeningen og Højskoleforeningen (de frie skoler), med finansiel støtte fra Tryg Fonden, har valgt at iværksætte. Initiativets formål, er baseret på en fortælling om, at den demokratiske samtalekultur er truet (Frirummet, 2017a), og genoprettelsen af samtalekulturen skal ske gennem civilsamfundet. Det er altså ikke staten med det politiske system, den statslige, regionale eller kommunale administration, eller markedet med private og offentlige virksomheder, der ønskes forandret. Forandringen skal ske i civilsamfundet, forstået som den offentlige og private sfære i det sociale liv (Barber, 1998, s. 6; Habermas, 1996, s. 20-21).

Frirummet forekommer at være et nyt og egenartet fænomen. Det er et initiativ, der ønsker, at engagere lærer, skoleledere, forstandere eller bestyrelsesmedlemmer (undervisere) i de frie skolers foreninger til at være en del af, hvad der forstås, som et demokratisk kollektivt opdragelses projekt. Et projekt, der forstås til at skulle være med i kampen om at kontrollere de værdier, som skal være styrende i medborgerens opfattelse af rigtigt og forkert demokratisk adfærd.

Frirummet opstiller en fortælling om, at den offentlige debat er fyldt med for mange personangreb og manglende mellem menneskelig forståelse, som er med til at skabe en voksende polarisering og mistillid, både mellem borgerne og politikerne, men også borgerne imellem (Hansen, 2017; Frirummet, 2017a). Helt centralt for Frirummet er der en forståelse af, at den demokratiske samtale er truet:

Den samtale, der skal gøre os klogere og gøre os bedre i stand til at træffe gode beslutninger, er ved at blive reduceret til konkurrence om at få mest ret. Vores debatkultur er blevet en råbekultur – alle i munden på hinanden. Politikerne hjælper os ikke til at træffe gode beslutninger, når de hverken lytter til borgerne eller hinanden, og når de taler udenom kritiske spørgsmål. Og som folk bliver vi mere og mere splittede, når vi, i stedet for at debattere med hinanden, kaster vrede gloser og hadfulde udsagn efter dem, vi er uenige med. (Frirummet, 2017a)

Ud fra citatet forstås Frirummet at mene, at præmisserne for vores måde at debattere med hinanden, som borgere i et demokratisk samfund, ikke indeholder er de rigtige værdier. De mener i Frirummet, at grunden til, at mange ikke længere kan samtale er, at underholdningsværdien og konkurrenceværdien fylder mere end selve det at blive oplyst, altså at blive velinformeret og derudfra træffe klogere valg (Frirummet, 2017a; Hansen, 2017; Harbsmeier, Clausen, & Elsig-Pedersen, 2017). Den "gode" medborger er, i Frirummets optik, én der skal have evnerne til at lytte, tolerere uenighed, anerkende modparten og forstå sig selv som en del af et større fællesskab (Frirummet, 2017a; Hansen, 2017; Harbsmeier, Clausen, & Elsig-Pedersen, 2017; Kock, 2017). Den helt essentielle værdi i Frirummet er deliberation, som, ifølge Christian Kock, der er medlem af Frirummets styregruppe, "... betyder afvejning, hvor man forholder sig til, hvad der kan siges på den modsatte side af sagen, at man tager det alvorligt og lytter til det – at debat også er noget med at lytte" (Kock, 2017).

Frirummet forstås som, at det ønsker, at opdrage borgerne til at lære deliberation, som en af de kerneværdier, der skal styre borgerens opfattelse af hvad "rigtig" medborger adfærd indebærer, fordi Frirummets formål udtrykkes således af projektleder, Marlene Borst Hansen: "(...) at både debattørerne og dem, der har lyttet til debatten, går derfra og er blevet klogere og bedre i stand til at

danne deres holdninger og træffe de beslutninger, der skal bringe os tættere på det fælles bedste” (Hansen, 2017).

For at engagerer underviserne fra de frie skoler til at være med i værdikampen om kontrollen med hvilke værdier, der grundlæggende skal være styrende i personens opfattelse af rigtig medborger adfærd, tilbydes de et to dages kursus, debatpilotuddannelsen, der med intensiv træning uddanner dem til ordstyrer, eller det som Frirummet kalder: Debatpiloter. Det er dog kun personer tilknyttet de frie skoler, der kan tilmeldes den to dages vederlagsfrie debatpilotuddannelse.

Under den intensive debatpilotuddannelse undervises kursisterne i både teori og praksis i hvordan de bliver debatpiloter, der skal arrangere og holde debatter – eller frirumsdebatter som de kaldes i Frirummet. Frirumsdebatten kan bedst beskrives, som den teknik debatpiloterne skal anvende i deres lokalsamfund til at kollektivt opdrage. I Frirummet er det tænkt som, at gennem frirumsdebattens faste koncept og struktur opdrages både debattører og deltagere, som publikum hedder under en frirumsdebat, implicit i værdierne om: Deliberation, fællesskab og deltagelse. Selve frirumsdebatten er derfor opbygget i tre runder: (1) *Fronter*, (2) *Refleksion* og (3) *Initiativ* (Frirummet, 2017a). I *første runde* skal debatpiloten trække konflikten op mellem debattørerne ved, at præsentere de to debattørers¹ holdning til temaet eller emnet, og særligt der hvor debattørerne er uenige. Temaet eller emnet kan i en frirumsdebat være alt fra problemer i lokalområdet til nationale emner, men det skal have en relevans for lokalsamfundets borgere (Frirummet, 2017b, s. 7). Essensen i første runde er, ifølge projektlederen, at debatpiloterne skal kunne se, at: *”[d]et er i konflikten, vi skal se, hvor vi er forskellige. Det handler om at (...) danne andre til at kunne gøre dette”* (Bilag 2, s. 7).

Anden runde af en frirumsdebat handler om refleksioner, og den indledes med at debatpiloten stiller et personligt spørgsmål til begge debattører for at deltagerne lære deres personlige baggrund og derigennem forstå bevæggrundene for deres meninger og holdninger. Borst Hansen fortæller således til debatpiloterne, at formålet med runden er, at det *”... handler [...] om mennesket. Det handler om ikke at ændre holdning. Giv rummet muligheden for at se mennesket de stemmer på”* (Ibid., s. 11), fordi personlige spørgsmål kan: *”... måske mindske tvivlen mellem borger og politiker og derved skabe mere tillid.”* (Ibid., s. 6).

---

¹ Der kan være tre debattører, men det anbefales af Frirummet kun at have to

Den tredje og sidste runde i en frirumsdebat handler om for debatpiloten at engagere deltagerne ved at spørge dem om hvilke initiativer, der kunne være med til at afhjælpe konflikten. Deltagerne får først to minutter til at sidde og diskutere med deres sidemand om hvilke forslag til initiativer, der er relevante for frirumsdebattens emne. Debattørerne skal herefter forholde sig til forslagene fra deltagerne, og efterfølgende selv komme med forslag til hvor de kan se lighederne mellem hinanden, finde en tredje løsning, eller om de er delvist enige med et forslag. Debattørerne diskuterer herefter igen, hvad der kunne være af forslag. Debattørerne og deltagerne behøver ikke, ifølge Frirummet, at ikke være blevet enige, men kan gå hjem fra den to timers debat, klogere end da de kom. (Frirummet, 2017a; Frirummet, 2017f, s. 6; Bilag 2, s. 11-12)

Siden første hold af debatpiloter blev færdiguddannet i december 2016, og med efterfølgende tre debatpilotuddannelseshold færdiguddannet i foråret 2017 (Frirummet, 2017c), har der, her inden skrivestop for denne undersøgelse, været arrangeret og holdt en frirumsdebat². Frirummet som fænomen forekommer, at motiverer undervisere fra de frie skoler, der tilmeldtes og gennemførte debatpilotuddannelsen. Debatpilot, Rasmus Grosell, viceforstander på Den Rytmske Højskole, siger: *"Der er for meget mudderkastning. Jeg synes, der er for meget skyttegravskrig og for lidt debat (...)* Hvis du vil lave en ændring, starter det med små skridt hos en lille gruppe passionerede mennesker" (Jørgensen, 2017). En anden debatpilot, Stine Marie Åby, mener at samfundet har brug for Frirummet til at kunne genskabe samtalen i samfundet, og påpeger endda at de frie skoler historisk har været aktive aktører i samfundet og nu igen har brug for dem (Åby S. , 2017). Debatpilot, tidligere næstformand for SF og tidligere folketingsmedlem, Peter Westermann, siger, at det personlige element i frirumsdebatterne kan være positivt et indspark i måden man debatterer på, og tvivlelementet kan skabe et rum for politikerne til at kunne reflektere omkring deres holdninger (Westermann, 2017). Disse tre debatpiloter er altså enige med den samfundsdiagnosticering, som ligger til grund for Frirummet med at den demokratiske samtale er truet, og de virker umiddelbart motiveret for at gøre noget.

---

² Denne ene frirumsdebat er blev holdt på Flakkebjerg Efterskole. Der har været holdt to frirumsdebatter på Folkemødet 2017, med de har ikke været arrangeret af debatpiloter.

Problemet i Frirummet, er, ifølge projektgruppen³, at debatpiloterne ikke arrangerer og holder nok frirumsdebatter. Debatpiloterne er motiveret af Frirummet som ovenstående vidner om, men i skrivende stund har, der kun været holdt en frirumsdebat, og inden denne undersøgelse startede i ultimo januar 2017, var der ikke arrangeret eller holdt nogen frirumsdebatter af debatpiloter. Dette kolliderer med Frirummets selvforståelse om, at de er et ambitiøst demokratisk projekt, der forventer, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter (Bilag 2, s. 4, 7).

Der forekommer at være en dissonans mellem debatpiloternes egentlige motivation og de forventninger, der reelt kan være til dem. Dette har ledt frem til et dobbeltsigtet undersøgelsesspørgsmål om: ***Hvorfor motiveres debatpiloterne af Frirummet, og i hvilken grad kan det forventes, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter?***

Denne undersøgelse har to formål: Et primært og sekundært formål. Det primære formål med denne undersøgelse er at frembringe viden om et egenartet fænomen, der bedst forstås som et eksempel på hvordan foreninger i civilsamfundet, her de frie skoler, der er gået sammen for at engagere deres medlemmer på en ny og anderledes facon i en værdikamp om, at kunne kontrollere hvilke værdier, der skal være styrende i personers opfattelse af en rigtig og forkert medborger. For at undersøge dette undersøges debatpiloten som fænomen. Frirummet som initiativ afhænger nemlig af debatpiloten arrangerer og holder frirumsdebatter. Når første del af undersøgelsesspørgsmålet anvender ordet: Hvorfor; så handler det om at afsøge nogle af de forklaringer og forståelser på de årsager på debatpiloternes motivation, interesse og lyst, af Frirummet. Og ud fra de årsager, er det yderligere interessant, at både problematisere Frirummets egen forventning til debatpiloterne, men også mere praktisk, at kunne vurdere om Frirummet, som fænomen, kan engagere en faggruppe, medlemmerne af Dansk Friskoleforening, Efterskoleforening og Højskoleforening til, at begive sig ud på nyt territorium eller faktisk måske udvide deres læringsterritorium. Debatpiloterne som fænomen bliver interessante, fordi de også er en egenart. Deres sociale rolle kan forstås, som en offentlig opdrager, der skal opdrage og forkynde de frie skolers grundlæggende værdier om den "gode" demokratiske medborger i civilsamfundet og det sociale liv.

---

³ Projektgruppen i Frirummet består tre medarbejdere: Projektleder, Marlene Borst Hansen, projektmedarbejder, indtil efter Folkemødet 2017, David Jul, i samme stilling sidder nu Stig Skov Mortensen, og studentermedhjælper, Jonathan Ovesen. (Frirummet, 2017d)

Det sekundære formål med denne undersøgelse er, at undersøgelsen også afleveres til projektgruppen i Frirummet. Denne undersøgelse kunne nemlig ikke have været blevet foretaget, hvis ikke de indvilligede i et samarbejde. Det skal her understreges at undersøgeren selv fandt frem til Frirummet, og selv initierede muligheden for at skrive om Frirummet, debatpilotuddannelsen og debatpiloterne, og der ingen økonomisk belønning er til undersøgeren for at skrive denne undersøgelse; hverken fra projektgruppen eller styregruppen i Frirummet; Dansk Friskoleforening, Efterskoleforeningen eller Højskoleforeningen. Undersøgeren har ikke haft kontorplads eller anden daglig eller ugentlig kontakt med projektgruppen. Kontakten mellem undersøgeren og projektgruppen har været oprettet, når det var nødvendigt. De økonomiske udgifter til transport, kost og logi forbundet med denne undersøgelse har været betalt af undersøgeren selv. Projektgruppen har ageret gatekeepers og tilladt, at undersøgeren måtte foretage denne undersøgelse. De er, som gatekeepers, også blevet spurgt til råds omkring nogle af debatpiloterne, fordi undersøgeren ikke har kendt nok til deres baggrund i forhold til at finde informationsrige informanter. I sidste ende har det været undersøgeren, der har afgjort hvem og hvad, denne undersøgelse indeholder, og hvem der er blevet interviewet. Projektgruppen har ikke haft nogen indflydelse på udformningen eller indholdet af undersøgelsesspørgsmålet, metoden, herunder interviewguides, analysen og konklusionen. Undersøgelsen afleveres med det sekundære formål, at bibringe Frirummet systematisk viden om debatpiloterne og debatpilotuddannelsen.

Denne undersøgelse vil finde årsagerne til debatpiloternes motivation for Frirummet og vurdere hvilke forventninger, altså Frirummets forestilling og krav om at debatpiloterne i fremtiden arrangerer og holder frirumsdebatter, der reelt kan være til debatpiloterne ud fra måden debatpiloterne svarer i empirien indsamlet til denne undersøgelses analyse. Motivationen er netop interessant at undersøge, fordi det er det element, som Frirummet stoler på kan styre debatpiloterne. Motivation er, ganske kort, lysten og interessen, for at gøre en handling eller nå et mål (Schilling, 2004, s. 75-78). Det er derfor interessant, at undersøge om debatpiloternes motivationen for Frirummet kan forenes med forventningerne til dem, og dette gøres ved at undersøge implementeringsfasen i Frirummet, altså før, under og efter debatpilotuddannelsen. Undersøgelsen får også en formativ karakter, fordi debatpilotuddannelserne kun har været udbudt i syv måneder ved denne undersøgelses skrivestop.

Frirummet er, i denne undersøgelse, før blevet beskrevet som en egenart, fordi det som fænomen kan være svært at forstå. I denne undersøgelse forstås det som lignende en social bevægelse; det består af et netværk af mennesker med den samme interesse i en fælles sag (Diani, 2012): En interesse i at rede et truende demokrati – på den ene eller anden måde. De mennesker der er en del af Frirummets netværk, er oftest, undervisere tilknyttet de frie skoler, og deler derfor antageligvis de nogle af samme værdier om demokrati i deres grundlæggende værdier, der styrer deres opfattelse af hvad rigtig og forkert demokratisk adfærd. Frirummet gør, ligesom andre sociale bevægelser, det, at de gennem en fælles fortælling vil opfordre til kollektiv handling ved at udfordre adfærden hos medborgere i Danmark uden for de frie skoler (Ibid.). Der er imidlertid et problem med at kunne definere Frirummet som en social bevægelse, fordi det er så nyt, at det mangler kollektiv handling, idet debatpiloterne ikke arrangerer og holder nok frirumsdebatter. Så Frirummet er egentlig ikke en social bevægelse – endnu –, men beskrives nok bedre som et netværk af en fagprofessionel gruppe: Lærer; eller mere specifikt: Undervisere på de frie skoler.

Hvis initiativet Frirummet kunne forestilles som en to-trins raket, så ville første trinraket være, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter. Den anden trinraket ville være, at debattørerne og deltagerne bliver opdraget i de grundlæggende værdier, som de frie skoler forestiller sig kommer til at ske. Denne undersøgelse vil komme med et blik og en vurdering på om den første trinraket overhovedet kan udløses; derfor ordvalget: *I hvilken grad*, da der heri ligger en vurdering af om det kan forventes, altså forestilling om at debatpiloterne formodes i fremtiden, at arrangere og holde frirumsdebatter. I Frirummet er du debatpilot, når du er færdig med debatpilotuddannelsen, men denne undersøgelse vil hævde, at du først opfylder Frirummets officielle formål med debatpilotuddannelsen, når en debatpilot har arrangeret og holdt en frirumsdebat. I denne undersøgelse anvendes derfor to lignende termer: Debatpiloten og debatpilotrollen. Debatpiloten er termen, der anvendes om de undervisere, kursister, fra de frie skoler, der har tilmeldt sig debatpilotuddannelsen og færdiggjort den. Debatpilotrollen bliver idealtypen på en fuldkommen læring af debatpilotuddannelsens værdier hos debatpiloten. Debatpilotrollen skal derfor forstås i denne undersøgelse som både et begreb og en idealtypen.

For at undersøge årsagerne til debatpiloternes motivation vil undersøgelsen med inspiration fra den kritiske realisme undersøge de generative mekanismer, der påvirker debatpiloternes motivation. Hvor empirien beskriver det manifeste, vil analysen skulle vise og udforske det latente ved gennem

teori at finde frem til de nogle af de mekanismer, der emergerer i det manifeste. Det faktuelle og empiriske, manifeste, antages at emergere fra et vel af kausaliteter fra en stratificeret verden bestående af forskellige niveauer (Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 25-28). Denne undersøgelse har dermed en antagelse om, at mennesket er et subjekt, der er underlagt og påvirket af forskellige strukturer, eller multikausaliteter, der er med til at danne dets opfattelse og perception af verden omkring det (Ibid., s. 50-53). Til at forklare de generative mekanismer, der påvirker debatpiloternes motivation, antages det, at opstilling af teoretiske idealtyper (Kapitel 3; Kapitel 4; Kapitel 5) er måden hvorpå disse forklares og forstås (Ibid.).

Denne undersøgelse beror på kvalitativt empirisk indsamlet materiale i tre omgange. Først syv standardiserede interviews med de tilmeldte undervisere før de havde påbegyndt debatpilotuddannelsen. Herefter har der været indsamlet empiri fra de to debatpilotuddannelsesdage på henholdsvis Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole. Den tredje og sidste omgang har været fire semi-strukturerede interviews med debatpiloter fra debatpilotuddannelsesholdet fra Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole.

Med introduktionen på plads vil der her efterfølgende komme et kapitel omkring forskningslitteraturen inden for dette forskningsfelt (Kapitel 2). Der er imidlertid aldrig blevet foretaget nogen forskning omkring Frirummet, da initiativet startede op i medio 2016 og de første debatpilotuddannelser påbegyndtes i december 2016. Derfor får denne undersøgelses litteraturreview et lidt andet fokus. Frirummet og debatpiloten forekommer også at være et egenartede fænomener, så det kan derfor gøre det vanskeligt at finde litteratur om de to fænomener.

Herefter følger tre kapitler, der gennem retroduktion (Andersen, 2007, s. 110) skal give en baggrundsforståelse af de strukturelle forhold, der styrer debatpiloten for senere i analysen, at kunne forklare og forstå hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet, og om det kan forventes, at de holder frirumsdebatter. Det er altså tre kapitler, der præsenterer undersøgelsens strukturelle forståelse (Andersen, 2007, s. 34; Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 50-53). Det første kapitel (Kapitel 3) af de tre, er kort omkring de frie skoler og skal give en forståelse af den livsverden, de sociale strukturer, den erfaringsmæssige forståelse mange af debatpiloterne antages umiddelbart, at opfatte virkeligheden ud fra og dermed begrænser deres adfærd (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 31; Andersen, 2007, s. 34).

Det andet af de tre kapitler (Kapitel 4) skal også være med til at give en forståelse af hvilke medborgerskabs værdier, der antages, at være styrende i debatpiloternes livsverden, og opstiller samtidig til undersøgelsens formål en teoretisk forening, en idealtipe, af Jürgen Habermas, Carole Pateman og Benjamin Barbers teorier om deliberativt og republikanske demokrati af debatpilotrollen, fordi der mangler en tydeligere definition og forståelse af debatpilotens fællesidentitet end den Frirummet kommer med.

Det sidste af de tre kapitler (Kapitel 5) opstiller, de psykiske strukturer af debatpiloten med udgangspunkt i psykologiske koncepter som kognitive funktioner, læring og motivation. Dette gøres, fordi der ligesom med debatpilotens sociale rolle, mangler en dybere forståelse af debatpilotens psykologi, herunder motivation, til at kunne forklare og forstå hvorfor debatpiloten motiveres af Frirummet.

Med teorien og livsverdenen på plads kommer metodekapitlet (Kapitel 6), der giver en indføring i hvorledes denne undersøgelses empiri er blevet indsamlet gennem de standardiserede interviews, deltagende observationer og de semi-strukturerede interviews, samt analysemetoden med operationaliseringerne af de begreber, der skal anvendes som analyseteknikker i den senere dokumentanalyse og tematiske analyse af empirien.

Analysen (Kapitel 7) præsenterer herefter undersøgelsens resultater i fem forskellige afsnit, der er dannet ud fra den tematiske analyse. Som afslutning kommer konklusionen (Kapitel 8) på denne undersøgelse og herunder en perspektivering.

2. Litteraturreview

Frirummet og debatpiloterne er som fænomener en egenart, fordi det har ikke været muligt at finde lignende forskningscases inden for dette område. Dette influerer også litteraturreviewets udformning, der inddrager forskning fra forskellige forskningsfelter til at kunne bidrage med en dybere forståelse af denne undersøgelses genstandsfelt. Selv ved søgningen på forskning inden for politologien, der har lignende undersøgelsesdesign som dette, var det svært at finde en lignende metodisk tilgang. I dette litteraturreview inddrages, der som konsekvens af dette hovedsageligt forskning om kombinationen af deltagende observationer og interviews, samt forskningsresultater fra politiske psykologi, sociale bevægelser og opdragelse til medborgerskab for at danne en forståelse af så nært beslægtet fænomener med debatpiloterne så muligt.

Når det kommer til observationsstudier i politologien, så er det en mangelvare, ifølge Andra Gillespie og Melissa R. Michelson (2011), og det samme skriver David Bositis (1988). Disse to undersøgelser er skrevet med 23 års mellemrum, og det er stadig den samme basale kritik de begge kommer med: Der for er få inden for politologien, der anvender observationsstudier. De er imidlertid alle tre fra amerikanske universiteter, og de kan ikke alene stå som repræsentanter for al politologi, men desuagtet har det kun været muligt at finde andre to politologiske studier, der anvender observationer: Et tysk studie der undersøgte parlamentarismen i Tyskland (Schöne, 2003) og et studie af politiske partier og partimøder, rallies, i Latinamerika (Szwarcberg, 2014). Sidst nævnte anvendte deltagende observationer med interviews i sin undersøgelse ved at være tilstede under forskellige partimøder og ved at interviewe partiledere og rådgivere. Dette gav en dybere forståelse af hvordan partierne anvender disse møder til at foretage vælgerundersøgelser.

Inden for politologien forekommer denne undersøgelses metode i deltagende observationer og interviews at være underbelyst, derfor inddrages to antropologiske studier, fordi de designmæssigt er vurderet til at være tættest på denne undersøgelses design, og en forskningsartikel omkring observationsstuder. Det ene af disse studier er Tina W. Christensen (2014) undersøgelse af en Exit-gruppe af tidligere højreorienterede ekstremister i Stockholm, Sverige, og et andet er Paul Simpsons (2014) undersøgelse af midaldrende homoseksuelle mænd i Californien. Begge undersøgelser undersøger en meget følelsesmæssig del af deres informanternes liv. Hvilket også er fordelene ved kombinationen af disse metoder, fordi de kombinerer muligheden for, at forstå menneskers livsverden

end kun interviews ville kunne. Undersøgeren får muligheden for at opfange den tavse eller praktiske viden, mere end ved at skulle forlade sig på udtalelserne fra interviews. Denne fordel kommer Julie Zahle (2012) også ind på ved deltagende observationer. Zahle er interessant i denne sammenhæng, da hun kommer med et filosofisk blik for anvendelsen af observationer. Hun advarer bl.a. mod at drage forhastede konklusioner ud fra ens empiri og undersøgeren skal erkende sin egen forudindtagethed hver gang denne foretager observationer (Ibid., s. 61-62). De to andre antropologiske undersøgelser af Christensen og Simpson kommer frem til nogenlunde samme opmærksomhedspunkter ved anvendelsen af observationer. Fordelen ved at kombinere observation og interviews skulle, hvad der kan udledes af de tre tekster, opvejes ved den kritiske viden, der kommer ud af kombinationen. Ulempen ved deltagende observationer og interviews er, at der ofte konkluderes for bredt i forhold til det fænomen, som er undersøgt (Simpson, 2014; Christensen, 2014; Zahle, 2012).

Det er før blevet nævnt, at det ikke har været muligt, at finde forskningslitteratur på fænomener lignende Frirummet eller debatpiloterne. Inden for den politiske psykologi undersøges bl.a. hvorfor civilt engagement opstår, og dette forekommer at kunne bidrage med nogle perspektiver til denne undersøgelse, da debatpiloternes formål bl.a. er, at skulle engagerer sig i civilsamfundet, hvis de skal arrangere og holde frirumsdebatter i deres lokalsamfund. Noget af det, der går igen mellem de forskellige undersøgelser er, at de sociale miljøer og fællesskaber, som et menneske er en del af, er med til at påvirke bl.a. dets personlighed og medborgerskab. Denne forskning undersøger det oftest ud fra tegn på om mennesker viser sig åbensindet, konsensusøgende, retskaffen, ekstrovert og tillidsfuld i sin personlighed (Anderson, 2010; Bekkers, 2005; Dinesen, Nørgaard, & Klemmensen, 2013; Hibbing, Ritchie, & Anderson, 2011; Mondak, Hibbing, Canache, Seligson, & Anderson, 2010; Pancer, 2015). Denne forskning virker imidlertid til, at der kun eksisterer en form for medborgerskab, fordi der tages ikke højde for de forskellige værdier, der kan tillægges medborgerskab. Denne forskning kan imidlertid give et præg om hvilken personlighed og hvilke erfaringer, der skal være til stede psykologisk hos debatpiloterne for at forklare og forstå, hvorfor de motiveres af Frirummet, og om det kan forventes af dem, at de holder frirumsdebatter.

Selvom Frirummet ikke defineres som en social bevægelse, så kan forskning i det psykologiske i sociale bevægelser stadig være med til, at give en bedre forståelse af sammenhængen mellem debat-

piloterne og Frirummet som fænomener; hvad gør sociale bevægelser for at motivere deres medlemmer til handling. Ifølge forskningen inden for dette felt handler det om at skabe en fortælling, der kan problematisere et fænomen og danne en kollektiv identitet (Han, 2014; Pinard, 2011; Hancock, 2016). For at drage en parallel til Frirummet: Så problematiserer det, at den demokratiske samtale er truet, og det er gennem fortællingen, der skal skabes en kollektiv identitet blandt undervisere på de frie skoler ved at uddanne dem gennem debatpilotuddannelsen.

Den litteratur, der ligger sig tættest op ad denne undersøgelse, er Hahrie Han (2014), der undersøger amerikanske foreningers måde at mobilisere sine medlemmer til aktivisme. De frie skoler ønsker også at engagere nogle af sine undervisere til at gå ud og engagere sig i civil samfundet, men Han fokuserer meget på en næsten kontinuerlig mobiliseringsproces, og om hvordan foreninger kan få indflydelse i den politiske beslutningsproces. Frirummet er en forlængelse af foreningerne bag de frie skoler, der bedst kan beskrives som at udvide deres læringsterritorie. Frirummet har oveni ingen ambitioner om at have indflydelse i den politiske beslutningsproces. Det er et initiativ, der skal være med til at kontrollere, hvilke værdier der skal være med til styrer debattørernes og deltagernes grundlæggende perception af hvad, der er en "god" medborger.

Der hvor der mangler viden inden for dette forskningsfelt er de psykologiske aspekter bag motivationen for at være en del af en social bevægelse. Ifølge Maurice Pinard, der kommer med et overblik over forskningslitteraturen inden for motivationen i sociale bevægelser, så mangler der empirisk bevis for, hvad der egentligt motiverer menneskers engagement i sociale bevægelser (Pinard, 2011, s. 34-35). Det er dermed et underbelyst felt inden for forskningen, især inden for strukturelle forklaringsmodeller af motivationen for engagement i sociale bevægelser. Denne undersøgelse har defineret Frirummet til ikke at være en sociale bevægelse – endnu – så der bidrages ikke, som sådan, med forskning til at kunne afdække et videnshul.

Når denne undersøgelse kommer ind på opdragelsen til medborgerskab, så kan det muligvis sættes spørgsmålstejn ved hvor Jürgen Habermas er at finde i dette litteraturreview. Han er imidlertid ikke med her, fordi han anvendes andet steds i denne undersøgelse (Kapitel 4).

Summa summarum, bidrager denne undersøgelse med viden inden for et underbelyst område i politologien med hensyn til dens metodiske fremgangsmåde. Forskningslitteraturen har kunnet bi-

drage med en forståelse af en samlende fortælling og en fællesidentitet er vigtige elementer i skabelsen af sociale bevægelser og i motivering af dets medlemmer, samt at de strukturelle forklaringer bag motivationen i sociale bevægelser mangler empirisk gyldighed og troværdighed.

3. De frie skoler

Følgende afsnit skal være med til at danne en baggrundsforståelse for værdierne og traditionerne i debatpiloternes livsverden. Det antages nemlig, at det ikke er muligt at forklare og forstå debatpiloterne, hvis ikke de forstås i en strukturel sammenhæng (Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 50-53).

Afsnittets primære litteratur bygger på Johannes Nørregaard Frandsen, Knud Bjarne Gjesing og Harry Haues værk om efterskolernes historie (2012), Ove Korsgaards antologi om højskolen (2016) og Thorstein Balle og Margaretha Balle-Petersens værk om friskolernes historie (Balle & Balle-Petersen, 1996). Værkerne komplimenterer hinanden og giver en god indføring i de frie skolars værdier og historie. De enkelte værker går til tider på tværs af hinandens skoleformer, fordi de udspringer af den samme historiske muld. Når der i denne undersøgelse tales om friskoler, efterskole og højskoler er de defineret inden for rammerne af dem, som er medlemmer af Friskoleforeningen, Efterskoleforeningen og Højskoleforeningen. Derved udelukkes en del skoler, bl.a. nogle muslimske friskoler, ungdomsskoler og især professionshøjskoler såsom journalisthøjskolen, handelshøjskoler, lærerseminarier osv.

De frie skoler eller, de danske friskoler, efterskoler og højskoler, er alle groet op ad den samme idéhistoriske muld. Deres historie går tilbage til 1800-tallets Danmark, og trækker inspiration fra Hans Severin Grundtvig og Christian Kolds menneskesyn og verdensanskuelse (Balle & Balle-Petersen, 1996, s. 6; Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 7 & 80). Hvor tankegodset fra Kold kommer af fokuset på fortællingen som en bærende del af de frie skoler (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 79-80, 84-85, 87-88), så tilskrives Grundtvig æren for selve tanken om en folkelig skole, en skole der skulle være for almuen eller bønderne (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 84-85). Almuen skulle gøres til et *folk*, og dette folk skulle kollektivt opdrages gennem en åndelig frigørelse og almen dannelse (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 72-73; Korsgaard, 2016, s. 28). Og i en tidsalder hvor tankerne om demokrati og nation begyndte at sprede sig gennem Europa, sammen med den religiøse frigørelse og vækkelse, blev den senere Grundtvig overbevist om, at denne nye styreform: Demokrati; krævede en oplyst borger, der kunne træffe fornuftsbaseede valg (Korsgaard, 2014; Balle & Balle-Petersen, 1996, s. 6). Grundtvig ønskede sig et folkestyre, men var bevidst om, at det krævede at folket blev opdraget til at kunne varetage det (Korsgaard, 2016, s. 35).

Den første reelle grundtvigianske skole der blev oprettet var Rødding Højskole i 1844. Senere fulgte Ryslinge Højskole oprettet af Christian Kold (Mikkelsen, 2008). Fundamentet for at bønderne og almuen kunne oprette deres skoler skal findes i landboreformerne fra midten af 1700-tallet og op igennem 1800-tallet, der bl.a. frigjorde bønderne fra deres stavnsbånd, mindskede restriktionerne på næringsdriften osv. Skolerne skulle ikke kun sørge for kollektiv opdragelse til bønderne og almuen, men også sørge for, at de lærte vigtige færdigheder, der skulle anvendes i landbruget (Overgaard, 2017; Løgstrup, 2012). Indtil omkring Andens Verdenskrig var det hovedsageligt bønder, som benyttede sig af de frie skoler. Dette ændrede sig imidlertid efter krigen, hvor især højskolerne begyndte at få et større optag fra bredere kredse i befolkningen.

En anden ændring kom med Hal Koch, der på sin højskole besluttede, at demokratiet nu skulle være det bærende element, der skulle skabe sammenhængskraft i det nationale danske folk, og ikke kulturen som det var tidligere med Grundtvig (Overgaard, 2017; Rahbek, 2016, s. 24). Han talte nemlig om demokrati som livsform, hvor samtalen er en bærende værdi og teknik (Koch, 1991 [1945]).

Hvor friskolerne og efterskolerne i dag er blevet et alternativ valg i forhold til de offentlige undervisningstilbud til børn og unge, og hvor højskolerne traditionelt har haft fokus på at oplære sine elever i praktiske færdigheder, som at kunne indgå i landbruget, husholdningen og andre meget praksisorienterede færdigheder, så har friskolerne og efterskolerne været landbobefolkningens måde at oprette deres eget uddannelsessystem. (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 7; Balle & Balle-Petersen, 1996, s. 6-7)

Grundtanken i oprettelsen af friskolerne var, at elevernes forældre gik sammen om at skabe en skole, hvor de sikrede at deres barn eller børn opfyldte undervisningspligten. I begyndelsen var det oftest en af forældrene, der underviste, men som finansieringsgrundlaget blev forbedret kunne den selvejende skole, bestående af forældrene i en bestyrelse, ansætte en lærer, der kunne varetage undervisningen (Balle & Balle-Petersen, 1996, s. 6-7).

Efterskolerne var derimod et tilbud, der blev oprettet for landbobefolkningens unge, der efter deres skolegang ønskede mere undervisning til at kunne indgå landbruget. Det var samtidig en mulighed for landbobefolkningsunge at få mere undervisning i de måneder af året, hvor det ikke var muligt at arbejde i markerne. Det er ligesom med højskolerne først efter Andens Verdenskrig, at efterskolerne

ændrede fokus og begyndte at få elever fra bredere dele af befolkningen. (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 12-15)

Med dette meget korte historiske grundrids af de frie skoler springes der til nutiden, og de frie skolars aktiviteter og virke med udgangspunkt i loven.

Jf. bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler mv. § 1. har Friskolerne har en større selvbestemmelse end folkeskolerne. Friskolerne skal imidlertid opfylde forskellige krav, før de kan være berettiget til statsstøtte, de skal blandt andet opfyldekravene til at eleverne kan gå op til udskolingens afgangseksemaner. Der står blandt andet også i lovens § 1, stk. 2, at friskolerne skal efterleve *"... deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene."* Der kan dermed siges, at en del af friskolernes opgave er, at danne elever til at blive demokratiske borgere, der kan indgå i et liberalt demokrati. Dette kan forekomme meget præciserende og skærpende for hvilke formål en friskole skal opfylde i forhold til de formål, der er beskrevet i lovgivningen omkring efterskoler og højskoler⁴.

Når det kommer til efterskolerne, så fremhæves denne skoleforms almene oplysningsarbejde mere i loven, end det er tilfældet med friskolerne. Jf. Bekendtgørelse af lov om efterskoler og frie fagskoler § 1, står der, at efterskolerne skal tilbyde: *"... undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse, og som er godkendt af ministeren for børn, undervisning og ligestilling til tilskud. Undervisningen skal have en bred almen karakter."* Denne paragraf er næsten enslydende med §1 i lov om folkehøjskoler. Den eneste store forskel er, at efterskolerne er under undervisningsministeriets resort, mens højskolerne er under kulturministeriet. Højskoler skal dermed, ligesom efterskoler, ifølge loven arbejde for almen folkeoplysning og demokratisk dannelse.

De frie skoler er vokset op omkring de samme værdier og traditioner baseret på grundtvig-koldske og kochske værdier for demokratisk dannelse. Heri ligger fællesskabstanken og samtalen, hvor alle

---

⁴ Grunden til denne skarpe og præcise formålsdefinition af friskolernes demokratiske dannelsesopgave skal findes i det politiske flertal i det danske folketing, der ønskede denne præcisering efter TV2 Danmark viste dokumentaren "Moskerne bag sløret" (Børne- og Undervisningsudvalget, 2016, s. 1-2).

skal kunne deltage i samtaler ud fra deres forudgående viden (Frandsen, Gjesing, & Haue, 2012, s. 87-88). Det er et menneskesyn, hvor alle er ligeværdige og skal kunne bidrage til samtalen enten med viden eller spørgsmål (Ibid.). Den demokratiske dannelse i de frie skoler handler om en folkelig dannelse, hvor borgere på tværs af classeskel og vidensniveau kan mødes og tale sammen som ligeværdige om forskelligartede emner. Det er også en demokratisk dannelse, der skal skabe en bevidsthed hos borgeren, at denne er en del af et fællesskab og skal tage aktivt del i samfundslivet: Borgeren skal være en deltagende medborger (Rahbek, 2016, s. 18-19 & 22).

4. Debatpiloten og det republikanske medborgerskab

De frie skoler har en tradition for deltagende medborgerskab, og faktisk også har en forpligtigelse i loven til at danne deres elever til at kunne indgå i demokratiet. Med Frirummet forekommer det, at de frie skoler har udvidet deres eget mandat til hvor grænsen går for deres virke som uddannelsesinstitutioner. De forekommer at udvide deres læringsterritorium i en kamp om, at definere værdierne i menneskers grundlæggende perception af god og forkert medborger adfærd.

Medborgerskab skal i denne undersøgelse forstås som *"... reglerne for medlemskab af og tilhørsforhold til et politisk fællesskab"* (Korsgaard, 2004, s. 6) og dermed påvirkes *"... individets opfattelse af egen identitet og tilhørsforhold"* (Ibid., s. 7). Definitionen af medborgerskabet her tager udgangspunkt i det enkelte menneske, der gennem en kollektiv opdragelse læres nogle dyder, normer og værdier, som påvirker menneskets perception af sig selv og i forhold til et politisk fællesskab. Medborgerskab skiller sig imidlertid ud fra et statsborgerskab, ved at være funderet på det følelsesmæssige tilhørsforhold mere end det juridiske (Ibid., s. 6). Gennem statsborgerskab opnås nogle formaliserede rettigheder, som f.eks. i dansk tilfælde ville indbefatte stemmeret til Folketinget. Medborgerskab sker dermed gennem en kollektiv opdragelse, der påvirker mennesker til at have et følelsesmæssigt og identitetsmæssigt tilhørsforhold til en bestemt opfattelse af et politisk fællesskab.

Dette kapitel har to yderligere formål: (1) Det skal præsentere de værdier, der historisk knytter sig til det deltagende medborgerskab eller det republikanske medborgerskab, som de frie skoler reelt trækker på. Så første del af dette kapitel præsenterer et kort idéhistorisk rids af det republikanske medborgerskab, og det afsluttes med en opsummering og forening af hvilke værdier, der antages, at være styrende for debatpiloternes opfattelse af rigtig og forkert medborgeradfærd. Mennesket er styret i sin opfattelse af rigtigt og forkert ud fra tidligere læring (Illeris, 2012, s. 20-21; Lord, Ross, & Lepper, 1979), og ved at debatpiloterne er en del af de frie skolers livsverden, er de bl.a. styret ud fra disse værdier. Disse værdier kan være en del af forklaringen på hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet. I næste kapitel (Kapitel 5) kommer der en uddybning af de psykologiske strukturer og en forklaring på hvordan denne undersøgelse forstår sammenhængen mellem de grundlæggende styrende værdier og debatpiloternes motivation for Frirummet.

Kapitlets andet formål: (2) Skal også skabe en forening, men med mere nutidige republikanske tænkere sammenkoblet til Frirummets beskrivelse af frirumsdebatten og Frirummets, i forhold til denne

undersøgelse, mangelfulde beskrivelse af debatpiloten. Dette afsnit i kapitlet skal konstruere den fællesidentitet: Debatpilotrollen. Denne debatpilotrolle er det idealtypiske produkt af en fuldkommen læring af de værdier, der undervises i på debatpilotuddannelsen. Den skal bruges som analytisk teknik til at tolke hvilke værdier, der er styrende i debatpilots perception af hvorfor hun holder frirumsdebatter, og om debatpiloten har en perception af, at skulle forandre debattørernes og deltagernes grundlæggende værdier, så de stemmer overens med de frie skolars opfattelse af en rigtig demokratisk debatkultur.

De to formål får hvert sit afsnit og i opsummeringerne, vil de værdier, der skal anvendes under analyseteknikker i analysen præsenteres. De to afsnit skal både give et begrebskatalog af værdier til at kunne forklare debatpilots motivation og vurderes i hvilken grad det kan forventes, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter.

Første afsnit vil først kort præsentere den medborgerskabstradition, som de frie skoler og Frirummet skriver sig ind i. Dette gøres med udgangspunkt i David Helds 'Models of Democracy' (2006) og Peri Roberts og Peter Sutch (2013). Værkerne er udvalgt, da de giver en passende indføring i og forståelse for den republikanske medborgerskabstradition. Hvor Korsgaards værk primært giver en indføring i medborgerskabstraditionen generelt, så bidrager Held og Roberts og Sutch mere med en indføring i det republikanske medborgerskab.

I afsnittet der skal konstruere foreningen af debatpilotrollen anvendes et selektivt udvalg af Jürgen Habermas (1996), Carole Pateman (1970) og Benjamin Barber (1998) forståelser af det republikanske medborgerskab. Sidst nævnte, Barber, er udvalgt, da han er mere løsningsorienteret i sin fremstilling af det republikanske medborgerskab. Han har imidlertid også en vis kritik over for multikulturalismen og den globale markedsøkonomi. Så Barber præsenterer en mere retro-perspektiverende forståelse af det republikanske medborgerskab. Han deler imidlertid nogle principper med Habermas omkring deliberation. For Habermas handler det om, at borgere i et demokrati skal mødes og gennem samtale være med til at legitimere beslutninger og lovgivning. Så langt anvendes Habermas ikke i denne undersøgelse, men han kommer med nogle interessante principper for hvorledes deliberation finder sted før en beslutning. Habermas er imidlertid blevet kritiseret for ikke være ordentlig empirisk understøttet i sine argumenter (Savelsberg, 1997). Denne undersøgelse øn-

sker imidlertid kun at anvende nogle af hans filosofiske principper for deliberation. Den sidste tænker inden for det republikanske medborgerskab, der inddrages i denne undersøgelse er feministen og kritikeren af det liberale demokrati, Pateman. Hun opsætter et normativt ideal om, at kun ved at borgerne samles lokalt og i fællesskab tager hånd om deres liv, kan de blive fulgyldige medborgere. Med introduktionen af de primære værker anvendt i dette kapitel vil første foreningsafsnit om det republikanske medborgerskab påbegyndes.

4.2. Den republikanske demokratiforståelse

Til dette afsnit trækkes der på de frie skolers politiske traditioner inden for det republikanske medborgerskab. Grundtvig og Koch er nævnt tidligere nævnt, som vigtige tænkere inden for de frie skoler, men selve idéerne om det deltagende medborgerskab trækker imidlertid længere tråde tilbage i tiden og over i den republikanske demokratiforståelse.

Den republikanske demokratiforståelse ligger vægt på at borgerne skal deltage i ansvaret og tilvejebringelsen omkring deres eget og fællesskabets liv. Og tankerne omkring dette går helt tilbage til det antikke Athen og Romerriget. Hos Aristoteles findes en af grundidéerne: Dem om *polis* og *zoon politikon*. Det var borgerne (læs: privilegerede mænd), der skulle være med i udformningen af bystatens indretning for tilvejebringelse af 'det gode liv', og ved at deltage i bystatens fællesskab kunne borgeren opnå den højeste lykke. (Held, 2006)

I middelalderens Padova sad Marsilius og skrev om hvordan de civile fællesskaber var vejen til et godt liv, og regeringerne og staternes opgave var at sikre mulighederne for at borgerne selv kunne gøre dette (Held, 2006, s. 36). Medborgerskab blev af Marsilius forstået, som at borgeren (privilegerede mænd) skulle deltage i tilvejebringelsen af det fælles gode (Ibid., s. 39). En del år efter i den florentinske bystat skrev Machiavelli omkring vigtigheden af lovopretholdelse og religiøs forkyndelse, da disse er med til at sikre menigmands forståelse af fællesskabets interesser over sine egne snævre egeninteresser. Friheden for Machiavelli lå i politisk deltagelse og at forskellige grupperinger kan fremme og forsvare sine interesser (Ibid., s. 41-42). Der ligger dermed hos disse to tænkere en kim til at borgeren skal undertrykke sine egne interesser og tilstræbe opnåelsen af fællesskabets. På denne måde opnår den enkelte borger større frihed, da det vil øge hans velfærd (Ibid., s. 43).

En tænker der også skal nævnes er, John Locke, fordi hans tanker og værdier fik en stor indflydelse på Grundtvigs politiske opfattelse. For Locke var det en naturret givet af Gud, at alle mænd var lige, og skulle tage vare på sit eget liv, samt sikre hele menneskehedens mulighed for livsudfoldelse. Den eneste legitime måde at styre samfundet på var gennem oprettelsen af en fælles lovgivende forsamling. (Roberts & Sutch, 2013, s. 110-115)

I 1700-tallets Frankrig udgav bysbarnet fra bystaten Geneve, Jean-Jacques Rousseau, sine politisk-filosofiske værker om, hvordan samfundets skulle indrettes så det bedst muligt kunne sikre, at borgerne kunne deltage i udformningen af samfundet. Medborgerskabsrollen var, ifølge Rousseau, det højeste som et individ kunne tilstræbe. Borgernes magtudfoldelse til både at skabe og være bundet af det fælles gode, var den eneste legitime form for frihed. (Held, 2006, s. 45-46)

En anden bemærkelsesværdig 1700-tals filosof var den britiske feminist, Mary Wollstonecraft, der mente, ligesom Rousseau, at den enkelte borger skulle være med til at deltage i udformningen af det samfund, som denne skulle indgå i. Man finder hos Wollstonecraft, igen, en tænker, der ligger vægt på, at borgerne skal tænke på et fælles gode eller bedste. Wollstonecraft rider med på bølgen omkring borgerens emancipation, men tager skridtet videre og erklære, at kun hvis kvindernes emancipation sker fyldest, kan samfundet regnes som frit. (Ibid., s. 52-53)

Netop tanker om at kvinderne skulle sikres retten til at deltage i det politiske virke og samfundsliv, blev også taget op af John Stuart Mill. Mill var af den overbevisning, at stemmeretten skulle udvides til både kvinder og den almene befolkning, og han bliver dermed fortaler for en udbredelse af den politiske deltagelse til at gælde en større del af befolkning end tidligere. (Held, 2006)

For Hal Koch var demokrati en livsform, man skulle opdrages til (Koch, 1991 [1945], s. 12-13). Når Koch taler om en livsform, så handler det ikke bare om, at man skal stemme til f.eks. kommunal-, regions- og folketingsvalg, men at man i sin dagligdag i mødet med andre mennesker er demokratisk: *"Demokratiets væsen er nemlig ikke bestemt ved afstemningen, men ved samtalen, forhandlingen, ved den gensidige respekt og forståelse og ved den heraf fremvoksende sans for helhedens interesse"* (Ibid., s. 22). I Kochs demokratiforståelse, forstås samtalen som den teknik, der skal bruges til at opnå en intersubjektiv anerkendelse og forståelse af den anden, samt et fokus på det fælles bedste. Kochs forståelse er med, da det er grundidealet for de frie skolars forståelse af medborgerskab.

Den sidste tænker der skal nævnes, i denne lille idéhistoriske gennemgang af det republikanske medborgerskab, bliver den amerikansk-tyske filosof, Hannah Arendt. Hun indskriver sig i denne tradition ved ligesom de foregående tænkere, at forstå mennesket som et politisk væsen, et samfund-sindrettende væsen, hvis frihed ligger i at deltage i udformningen af det fælles gode. Det handlede for hende om, at skabe et værn mod totalitære samfund, og dette var kun muligt gennem mødet med andre mennesker for at tale og beslutte fælles anliggender for samfundets indretning. (Held, 2006)

4.2.1 De frie skolers republikanske medborgerskabsværdier

Så kerneværdierne, der kan udtrækkes af disse tænkere og deres tanker, om den republikanske medborger er, at det udgår fra Aristoteles' tanke om det politiske væsen: Zoon politikon. Dette væsen skal imidlertid opdrages til at kunne deltage i samtalen omkring tilvejebringelsen af det fælles gode. Samtalen er hovedteknikken til opnåelse af det fælles gode, og den beror på en kerneværdi om *ligeværdighed*, det at alle mennesker tillægges værdien om at de eksisterer på lige fod. En anden kerneværdi er *opdragelsen* til at borgeren ser sig selv, som en del af fællesskabet: Simpelt beskrevet, som at man forstår sig selv ud fra et "Vi", og ikke et "Jeg". Altså at mennesket lære at forstå, at dets egeninteresser bedst varetages gennem fællesskabets interesser, og derfor må gå på kompromis med sine egne for det fælles bedste. *Fællesskab* bliver dermed også i sig selv en vigtig værdi. En fjerde og sidste kerneværdi handler om at *deltage* i udformningen af ens liv og livsomgivelser. Som en sidste note skal nævnes at den republikanske medborger ikke skal ses som værende begrænset af sit køn eller etnicitet, men at mennesket skal opfatte, at have et følelsesmæssigt tilhørsforhold til at skulle være deltagende i samfundslivet. Det er altså disse værdier, der antages at være styrende for debatpiloternes opfattelse af rigtig og forkert medborger adfærd.

I det næste afsnit vil de tre tænkere: Barber, Pateman og Habermas og dele af deres forståelse af det republikanske demokrati blive forenet med Frirummets beskrivelse af frirumsdebatten, Frirummets formål og debatpiloten for at danne en samlende konceptuel forståelse af debatpilotrollen.

4.3. Debatpiloten som republikansk medborger

Debatpiloten står som opdrageren, der implicit skal forkynde og kollektivt opdrage andre mennesker i de frie skolers forståelse af hvad der konstituerer en rigtig demokratisk debatkultur. Som før

beskrevet bygger de frie skoler på den republikanske medborgerskabstradition, og disse værdier skal implicit forkyndes og læres gennem frirumsdebatter til debattørerne og deltagerne. Der mangler imidlertid en dybere teoretisk forståelse af hvilke værdier, der indgår i debatpilotrollen, som debatpiloten, ideelt, skal have i sin bevidsthed efter endt debatpilotuddannelsen, hvis han har haft en fuldkommen læring af værdierne i debatpilotuddannelsen. Inddragelsen af Barber, Pateman og Habermas forekommer derfor at kunne give denne dybere idealtypisk og teoretisk forståelse af debatpilotrollen, der kan være med til at danne en forenende forståelse af debatpilotrollen.

Benjamin Barber kan være med til at bibringe en forståelse af debatpilots rolle om dens deltagelse i lokalsamfundet, fordi han lægger vægt på skabelsen af rum i civilsamfundet, der hvor den politiske kultur er rodfæstet. Uden et sted hvor politikere og borgere kan mødes ender politikerne med at blive for professionaliserede og borgerne reduceres til konsumerende klienter af velfærdsservice (Barber, 1998, s. 47), hvilket antages at fostre mistillid. Netop dette rum skal debatpiloten være med til at skabe gennem frirumsdebatterne i lokalsamfundet. Hvor borgere tidligere kunne mødes på torve, hos købmanden, parker, forsamlingshuse osv., så mangler der i nutidens samfund, ifølge Barber, steder i civilsamfundet, hvor medborgere kan mødes omkring den politiske samtale og finde fællesgrund. Uden disse rum mister borgerne, ifølge Barber, deres fællesskabsfølelse (Ibid., s. 45, 76). Debatpiloten, forstået i forening med Barbers teori, skal altså være med til at skabe et nyt alternativt rum, et nutidigt mødested, hvor borgere kan mødes og lufte deres synspunkter uden kommercielle og konsumeristiske værdier. Debatpiloten skal samtidig sikre åbenheden og ligeværdigheden i adgangen til frirumsdebatterne, som arrangeres og afholdes i lokalsamfundene hvor den enkelte debatpilot, har sit daglige virke (Ibid., s. 49, 53, 61). Frirumsdebatten skal helt basalt skabe et sted hvor borgerne kan mødes for at samtale og lufte uenigheder, og på den måde lære at samtale om samfundsrelevante emner (Ibid., s. 114). Det handler om, at lære at sætte sig i den andens sted og have en udogmatisk tolerance i tilgangsmåden til håndteringen af en konflikt (Ibid., s. 114-115). Barber forstås dermed at tale om vigtigheden ved at medborgeren forstår sig selv, som et "Vi", at menneskets egeninteresser arbejder for fællesskabets interesser, og ikke et "Jeg", hvor mennesket alene tænker på hvordan dets egne interesser kan tilfredsstilles gennem et fællesskab. Så han bidrager med en selvforståelse hos debatpiloten, der skal forstå sig selv, som et "Vi", samt et retrospektivt ideal om vigtigheden af rum i civilsamfundet, hvor medborgerne kan mødes og på fredeligvis samtale og lufte uenigheder.

Carol Pateman er inde på nogenlunde det samme som Barber, omkring skabelsen af rum i civilsamfundet hvor medborgere kan lære de forståelser og færdigheder, der medfølger et stabilt demokrati (Pateman, 1970, s. 7). Frirumsdebatterne får dermed en grundlæggende funktion, som det rum hvor der implicit opdrages til medborgerskab. Ifølge Patemans teori, så skal opdragelsen til demokratiske uden statslig indblanding, hvilket også er tilfældet for Frirummet, da debatpiloterne frivilligt har valgt at tage uddannelsen, og initiativet er finansieret af Tryk Fonden. Staten har dermed ikke nogen direkte indflydelse på initiativet. Frirumsdebatterne bliver dermed nogle ikke-statslige strukturer, ifølge Patemans teori, hvor borgerne, eller deltagerne og debattørerne i frirumsdebatter, kan lære at udveksle og løse uenigheder på fredeligvis. Det skaber samtidig også det kontrollerende rum, hvor debatpiloterne kan opdrage debattørerne og deltagerne uden om statens individualiserede kollektive opdragelse.

Pateman advarer dog mod at for mange politisk apatiske og udemokratiske borgere begynder, at deltage i forandringen af samfundet. Et stærkt demokrati bygger på, at det kun er de få, der deltager aktivt i samfundets forandringsprocesser (Ibid.). Det kan forekomme mærkværdigt, at det bedste for demokratiet er, at nogle få deltager aktivt i samfundets forandring, men hendes normative ideal forstås således, at hvis for mange politisk apatisk eller udemokratiske borgere begynder at deltage, så omstyrter det demokratiet. Pateman kommer imidlertid ind på, at borgere skal opdrages gennem fællesskaber til at blive deltagende ved at kunne håndtere politiske og etiske spørgsmål på fredeligvis (Ibid., s. 13-14, 16, 45, 105). Et af Frirummets formål er, at mindske mistilliden mellem borgere og politikere – altså mindske den politiske apati. Frirumsdebatten bliver forstået i forening af Patemans teori, som en autoritativ ramme fastsat af debatpiloten, der dermed får magten til implicit at forkynde og kollektivt opdrage debattørerne og deltagerne så de lærer værdierne om: Ligeværdighed, fællesskab og deltagelse i deres grundlæggende værdisæt, der skal styre deres opfattelse af at samtalen er den bedste måde at afgøre uenigheder på. Frirumsdebatten forstås i forening med Patemans teori, som en autoritativt, kontrollerende, demokratisk opdragende struktur, der skal få deltagerende og debattørerne i lokalsamfundet til at forholde sig til frirumsdebattens emne og opdrages i det republikanske medborgerskab.

Den sidste tænker i rækken, der skal danne en dybere teoretisk fundereret forståelse af debatpilotrollen er Jürgen Habermas. Han kan bidrage med et perspektiv på det deliberative, som særligt kan være med til bedre at forstå konceptet omkring samtalen som teknik og forklare tvivlen som teknik

i frirumsdebatten. Habermas' deliberative demokratiforståelse ligger vægt på opnåelsen af legitime beslutninger gennem rationale argumenter (Habermas, 1996, s. 320). Den del af teorien der omhandler beslutninger anvendes dog ikke i denne sammenhæng, fordi en frirumsdebat ikke har til formål, at der skal træffes legitime beslutninger. Den har i stedet til formål at opdrage til mellem-menneskelig forståelse, hvilket netop er det Habermas' teori kan bidrage med til forening i idealtypen: Debatpilotrollen.

Habermas kan bidrage med en interessant forståelse omkring, hvordan debatpiloten implicit skal opdrage debattørerne og deltagerne under frirumsdebatterne. Det kan han gennem begrebet: Social integration. Det er bindeleddet mellem forskellige borgeres værdier, normer, viden og retsregler, og kan kun ske gennem kommunikativ handlen, som er en sproglig handling hvor, der tilstræbes opnåelsen af en fælles forståelse og intersubjektiv anerkendelse af fælles værdier, normer, viden og retsregler (Habermas, 1996, s. 3-6, 18, 20-21). Den sociale integrationsproces er imidlertid truet af netop de forskellige subjektive forståelser, og hvis ikke den kommunikative handlen er indlejret som en norm i borgernes livsverden, så får den sociale integrationsproces det svært (Ibid., s. 20-21). I sammenhæng med debatpiloterne forstås det således, at de gennem deres rolle som ordstyrer, og ved hjælp af sproget, den kommunikative handlen, skal forsøge, at socialt integrere deltagernes og debattørernes værdier, normer, viden og retsregler til en fælles forståelse ved at anvende tvivlen som teknik (Ibid., s. 18, 20-21). Tvivl skal her forstås, som den "*tilstand eller fornemmelse af usikkerhed, manglende tro på eller overbevisning om hvorvidt et forhold, et udtryk eller et fænomen er rigtigt, sandfærdigt eller forholder sig som påstået, antaget el.lign.*" (Den danske ordborg, 2017a). Tvivl forstås dermed som en del af den kommunikative handlen, og dermed også som en teknik under Frirummets og frirumsdebattens deliberation.

Selve frirumsdebatten forstås, i forening med Habermas' teori, at være et sted i civilsamfundet hvor borgere kan mødes for at opnå viden og forme deres meninger og holdninger under frirumsdebatter, og på den måde mindske mistilliden mellem borgere og politikere ved at kollektivt opdrage debattørerne og deltagerne (Ibid., s. 302, 308). En frirumsdebat kan forstås i forening med Habermas' teori, som at skabe et potentielt rum for en deliberativ opdragelse, da debatpiloterne skal være med til at styre en rationel samtale, som skal være med til at tage lokalsamfundets problemer op (Ibid., s. 320), og forsøge at opnå en fælles forståelse, i Frirummets termer at blive klogere (Ibid., s.

324). Det er igennem frirumsdebatten, at debatpiloten skal socialt integrere de frie skolers medborgerskabsværdier i deltagerne og debattørernes psykestrukturer, og ifølge Habermas' teori, er det demokratiske system afhængig af civilsamfundets mulighed for at danne og bidrage med meninger og holdninger, der dannes i privatlivets sfære (Ibid., s. 324-325, 352-354).

Debatpiloten skal implicit opdrage eller socialt integrere de frie skolers medborgerskabsværdier i deltagerne og debattørerne gennem frirumsdebatten, som det rum i lokalsamfundet, hvor borgerne kan mødes for at opnå fælles forståelse af hinandens meninger og holdninger gennem samtalen, deliberation (Ibid., s. 360).

4.3.1. Debatpilotrollen

Summa summarum, debatpilotrollen, skabt af en forening mellem Patemans, Barbers og Habermas' normative teorier om demokratiet, og Frirummets beskrivelser af dets formål, frirumsdebatten og debatpiloten, koges her ned til den mest kraftfulde fond, den mest basale forståelse, der kan anvendes i den senere analyse.

Debatpilotrollen skal i denne undersøgelse forstås først i forlængelse af sit virke som underviser, og derfor som en del af uddannelsessystemet, der principielt har som funktion i samfundet at kollektivt forandre de mennesker, der skal være en del af samfundet: Mennesket skal kollektivt opdrages til at blive en person, der kan indgå i et samfund (Qvortrup, 2006, s. 19). Frirummet antages at overføre selvsamme logik om at forandre mennesker i debatpilotrollen; hvor det i uddannelsessystemet er eleverne, der er objekt, så er det i frirumsdebatterne deltagerne og debattørerne (Ibid., s. 20). Debatpiloten skal derfor, forstås som, en egenartet konstruktion mellem en ordstyrer og en lærer, der som den autoritære opdrager skal socialt integrere de frie skolers medborgerskabsværdier om ligestyrelighed, fællesskab, og deltagelse i deltagerne og debattørernes psykiske strukturer, der skal styre deres grundlæggende opfattelse af rigtig og forkert.

Frirumsdebatten forstås, som debatpilots værktøjer eller teknik, der skal skabe et rum i lokalsamfundet hvor borgere kan møde deres politikere og debattere et relevant emne, der vedrører dem uden indflydelse af kommercielle og konsumeristiske værdier. Gennem det faste og kontrollerende koncept i frirumsdebatten skal debatpiloten, der har magten og autoriteten, socialt integrere de frie

skolers republikanske værdier om: ligeværdighed, fællesskab og deltagelse i deltagernes og debattørernes mentale byggeklodser, så de selv bliver styret ud fra de samme grundlæggende værdier om rigtig og forkert medborger adfærd.

Teknikken i den sociale integration bliver deliberationen, med tvivlen som teknik herunder, at sikre deltagerer og debattører en større intersubjektiv forståelse, så alle går fra en frirumsdebat klogere, end da de kom.

Debatpiloternes formål forstås som værende en opdrager, der skal være med til tage kontrollen med hvilke værdier, altså grundlæggende opfattelser af godt og dårligt, der skal være med til at styre mennesker i deres vurderinger, tanker og adfærd, når det handler om at være medborger. Det handler om magt; det handler om for de frie skoler at få positionen til kontrollere hvilke værdier, der skal styre mennesker i deres perception om rigtig og forkert demokratiske medborgerskabs adfærd, og det skal ske via debatpiloterne.

5. Debatpilotens psyke

Følgende kapitel skal konstruere og præsentere denne undersøgelses forståelse af de psykiske strukturer hos debatpiloten, der skal være med til at kunne forklare, hvilke generative mekanismer, der motiverer debatpiloten. Psykologien er læren om psyken, de mentale processer som tanker, hukommelse og følelser, der ligger til grund for menneskers handlinger og adfærd (Schilling, 2004, s. 13).

Kapitlet er opbygget således, at det først introducerer forståelsen af konceptet om de kognitive funktioner i debatpilotens psykiske strukturer, der skal være med til at forklare og forstå hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet, særligt hvordan de forstår det i sin egenart, men også hvordan de tænker debatpilotrollen sammen med andre tidligere sociale roller.

Det andet afsnit handler om læring, og det skal være med til at forklare hvordan debatpiloterne egentlig lærer af debatpilotrollen og om læringen af fortællingen bag Frirummet kan motivere dem.

Det tredje og sidste afsnit i dette kapitel handler om motivation. De andre afsnit er valgt til at komme først, fordi de skal skabe en baggrundsforståelse for de mekanismer, der ligger bag motivation.

I dette afsnit er Mette Schillings bog om Menneskets psykologi (2004) anvendt, som den primære kilde til udarbejdelsen af dette afsnit. Bogen er ganske vist en lærebog, men den giver en basal indførelse i de psykologiske koncepter om de kognitive funktioner, læring og motivation. Det skal understreges, at denne undersøgelse ikke er en dissideret psykologisk undersøgelse inden for den psykologiske forskning. Undersøgelsen psykologiserer sit genstandsfelt gennem anvendelsen af helt basale psykologiske koncepter til at forklare og forstå debatpiloternes psykiske strukturer. Det vurderes derfor, at dette værk ikke er problematisk for denne undersøgelses troværdighed og gyldighed.

5.1. Kognitive funktioner

Følgende afsnit vil komme ind på perception, bevidsthed og tænkning for, at give en kort og basal forståelse af de kognitive funktioner som debatpiloterne har.

Perception er *"den proces, hvor vi bearbejder de stimuli, der kommer ind og giver sanseindtrykkene mening på baggrund af vores fortolkninger. Vi sammenholder den nye information, som vi får gennem sanserne, med informationer, som vi henter i vores hukommelse, så den ny information giver mening"* (Schilling, 2004, s. 46). Citatet forstås sådan, at debatpiloten bliver under debatpilotuddannelsen præsenteret for ny information, som de gennem hukommelsen gives ny mening, så det passer ind i de eksisterende mentale byggeklodser. Det som egentligt sker kognitivt inde i debatpilots psykiske strukturer er, at hun tænker eller reflektere indkommen viden eller sanseindtryk i forhold til sin mentale byggeklodser, som bruges til at orienterer og forstå verden (Ibid., s. 63). Når debatpiloten får ny viden, så sker der følgende i perceptionen: Først sættes den indkomne viden ind i debatpilots mentale byggeklodser, der kategoriser den indkomne viden, drager slutninger herpå, sammenkobler det i aktuelle sammenhænge, samt sortere i den viden, den finder betydningsfuld og betydningsløs (Ibid., s. 47-48). Den betydningsløse viden smides ud, mens den betydningsfulde beholdes i hukommelsen. Det er dog meget selektivt fra debatpilot til debatpilot, hvilken viden, der vurderes betydningsfuld, og hvilken der vurderes betydningsløs (Ibid.). Det afhænger nemlig af debatpilots opmærksomhed i hvad den kognitivt finder interessant. Det bliver derfor meget selektivt, hvilke sanseindtryk bliver husket eller glemt (Ibid., s. 50-51).

Det er også debatpilots perception, som danner opfattelser og oplevelser af debatpilotuddannelsen, og hvordan læringsstoffet under undervisningen gives mening. Debatpilots perception er baseret på viden om tidligere erfaringer, kultur og personlighed (Ibid., s. 46-47), og den er formet i de sociale miljøer debatpiloten omgås i. Dette er også med til at forme og indskrænke den information, som kan gives til dem (Ibid., s. 51). F.eks. hvis en debatpilot aldrig havde stiftet bekendtskab med de frie skoler, så kan debatpiloten have svære ved at forstå ikke bare debatpilotrollen men også Frirummet. Debatpiloten er imidlertid enten et bestyrelsesmedlem eller en underviser fra de frie skoler, og vil derfor oftest have erfaring med undervisning eller aktiv deltagelse i skolens hverdag, samt have en viden om de frie skolars kultur. Det debatpiloten i sin perception kan tænke erfaring fra andre sociale roller ind i debatpilotrollen; særligt rollen som ordstyrer eller lærer, kan være med til at styrke debatpilots perception af debatpilotrollen.

Udover perceptionen som kognitiv funktion er der også: Bevidstheden som både er en mental tilstand, altså om debatpiloten er vågen eller sover, men den består også af sansninger, tanker og følelser, som er med til at afgøre hvad f.eks. en debatpilot lægger mærke til, tænker, føler og gør.

Debatpilottens bevidsthedstilstand kan imidlertid ændres bl.a. gennem stimulering (Ibid., s. 52-54). Et eksempel på en ny bevidsthed kunne være, at debatpiloten kommer til at opfatte sig selv på en helt ny måde efter debatpilotuddannelsen. Det kunne f.eks. være at læringen om debatpilotrollen kan skabe en helt ny bevidsthed hos debatpiloterne.

Ud fra dette afsnit om debatpilottens kognitive funktioner skal fire begreber anvendes i analysen, der skal være med til at forklare og forstå sammenhængen mellem deres motivation for Frirummet og i hvilken grad det kan forventes at de arrangerer og holder frirumsdebatter

5.2. Læring

Det som kan være med til at ændre debatpilottens bevidsthed er læring. Dette sker bl.a. under debatpilotuddannelsen hvor normer og værdier internaliseres i perceptionen og de mentale byggeklodser, samt medfører en bestemt adfærd, som debatpiloten skal anvende til at arrangere og holde en frirumsdebat. Debatpiloten internaliserer dette i sin perception under undervisningen, og der kan ske en kumulering af ny viden til debatpilottens allerede eksisterende viden.

Selve begrebet læring er *"... en aktiv proces, hvor den lærende aktivt former sine handlinger, sin viden og sine værdier. Det er ikke en passiv indlæringsproces, men en særdeles aktiv og skabende ændring af sig selv og af den sammenhæng, som læring finder sted i"* (Schilling, 2004, s. 69). I læring er der to overordnede processer: (1) Refleksion og (2) intern bearbejdelse. Den første proces handler om samspillet mellem debatpiloten og selve indholdet i debatpilotuddannelsen. Den anden proces handler om, hvordan de impulser debatpiloten har fået gennem undervisningen, og hvorledes de spiller sammen med tidligere læring. Resultat af denne læring kan imidlertid være forskellige fra debatpilot til debatpilot, fordi de hver især har forskellig livshistorik, samt neuro-biologiske begrænsninger i læringsprocessen (Illeris, 2012, s. 20-21). En begrænsning i læring kan også være indre hæmninger, som det biologiske, men også ydre hæmninger, som at debatpiloten har for travlt, eller at de havde nogle forudindtagelser, der ikke stemte overens med virkeligheden, der dermed bremser læringen (Jarvis, 2012, s. 596-602). En barriere for læringen hos debatpiloterne kan også være, at de er voksne, og derved er langt mere tilbøjelige til at være selektive i deres læring. Dette kan enten skyldes dårlige erindringer om tidligere læringsfænomener eller manglende lyst og interesse for undervisningens indhold (Illeris, 2012, s. 29-30).

5.3. Motivation

Motivation handler om lyst og interesse. Det handler om ens motiv bag en handling. Den styres ud fra tidligere oplevelser og erfaringer, og aktiveres ved debatpilotens overbevisning og forventning om, at hun kan nå det mål, det hun sætter sig for. Debatpilotens følelser spiller imidlertid også ind på motivationen for Frirummet (Schilling, 2004, s. 75-78). Motivationen er styret ud fra tidligere erfaringer og oplevelser, der kan være med til at forklare og forstå debatpiloternes motivation for Frirummet, fordi mennesker er tilbøjelige til at sortere indkommen viden ud fra sine mentale byggeklodser. Så de værdier debatpiloterne har i deres mentale byggeklodser, styrer deres perception og opfattelse af hvad, der er rigtigt og forkert (Lord, Ross, & Lepper, 1979). Den fortælling Frirummet konstruerer kan muligvis motivere debatpiloterne, fordi det styres af de værdier, som findes i de frie skoler og det republikanske medborgerskab, som debatpiloterne selv er en strukturel del af.

Det er bare ikke sikkert, at debatpiloterne bliver motiveret af fortællingen, fordi motivationen hos den enkelte debatpilot er styret af dens motiver. Motivationen for Frirummet kan derfor forekomme, at kunne opstilles i et kontinuum for med to årsager i hver sin ende: (1) Debatpiloten har en overbevisning og forventning om, at hun kan være med til at forandre mennesker gennem frirumsdebatter, eller (2) hun har en overbevisning og forventning om, at debatpilotuddannelsen kan inspirere til ekstra curriculær undervisning på hendes skole.

Som begreb kan motivation være med til at forstå og forklare de generative mekanismer i den psykiske struktur, der påvirker debatpilotens lyst og interesse for Frirummet og frirumsdebatterne (Ibid., s 77-78). Det at blive motiveret er ikke bare påvirket af en indre faktor, en *indre motivation*, det at gøre en handling for egen skyld, det kan også være en *ydre motivation*, hvor debatpiloten har et ønske om, at gøre noget for andre. Motivation bunder altid i et instinkt i debatpiloten, der ved en bestemt adfærd ønsker en belønning. Denne belønning kan være både af indre og ydre karakter. En ydre belønning kunne f.eks. være penge eller andres anerkendelse, mens en indre belønning kunne være glæden eller lykken ved at skabe noget selv (Ibid., s. 75-78). Denne undersøgelse kommer ikke ind på at forklare om debatpiloterne er påvirket af en indre eller ydre belønning, fordi det kan, der ikke findes mønstre i empirien på. I analysen vil de to begreber om indre og ydre motivation

dog anvendes, men når begrebet motivation anvendes, så er det indforstået, at det handler om en indre motivation. Det er kun tale om en ydre motivation, når dette begreb anvendes i analysen.

I denne undersøgelse skal motivation forstås, at emergerer når debatpiloten får interessen eller lysten til at tilmelde sig debatpilotuddannelsen, gennemfører debatpilotuddannelsen, får lysten og interessen for at arrangerer og holde en frirumsdebat, får interessen og lysten til at lære debatpilotrollen osv. Men det forstås i denne undersøgelse, at debatpilots interesser og lyster er påvirket af dens perception og tænkning, fordi hvis debatpiloterne viser tegn på i empirien, at have lært debatpilotrollen eller gentager nogle af de samme ord og vendinger fra fortællingen bag Frirummet, så må den debatpilot have en interesse i Frirummet. Det som er interessant for denne undersøgelse er hvorfor debatpiloten finder Frirummet så interessant, og om motivationen for Frirummet er den samme som initiativets formål.

Motivation kan opbygges gennem meningsfyldte og betydningsfulde relationer til andre mennesker (Deci, Ryan, & Williams, 1996). Hvis debatpiloten gennem debatpilotuddannelsen har følt, at det sociale miljø var relations opbyggende, og at hendes autonomi og kompetencer til debatpilotrollen blev understøttet, så stiger potentialet for motivation (Ibid.). Så debatpilotuddannelsen skal helst opbygge en selvsikkerhed og autonomi i debatpilotrollen, hvis debatpiloten skal motiveres eller forventes, at arrangere og holde en frirumsdebat. Det sociale læringsmiljø bliver en vigtig faktor for motivationen (Ibid.).

6. Metode

Metodisk er dette afsnit opbygget af to overordnet afsnit: (1) Indsamlingsmetoderne og (2) Analysemetoden. Under disse overordnede kategorier vil der under indsamlingsmetoderne være tre underkategorier, da det empiriske materiale, der ligger til grund for analysen er indsamlet i tre omgange. Først er der blevet foretaget syv standardiserede, individuelle interviews med nogle af de debatpiloter, som stod på deltagerlisten til debatpilotuddannelsen d. 8 februar og d. 7 marts på henholdsvis Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole. Herefter, i anden omgang, er der blevet foretaget deltagende observationsstudier under debatpilotuddannelsen d. 8 februar og d. 7 marts på henholdsvis Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole, og den tredje, og sidste omgang af empirisk indsamling, er fire individuelle, semi-struktureret interviews.

6.1. Undersøgelsesdesign

Overordnet er denne undersøgelse struktureret ud fra en kvalitativ metodetriangulering, hvor den indsamlet empiri består af kvalitative feltstudier, herunder interviews og observationer. Analysen af denne empiri også vil foregå ud fra kvalitative kriterier som dokumentanalyse og tematisk analyse.

Det kvalitative design kan netop være med til at undersøge debatpiloterne i deres virkelige sociale miljø for at kunne danne en dybere viden om fænomenet: Debatpiloten (Patton, 2002, s. 39). Undersøgelsen handler om at søge svar på hvorfor motiveres debatpiloterne af Frirummet og i hvilken grad kan det forventes at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter. Det kvalitative design er valgt, fordi det gør det muligt at gå i dybden og finde de årsagsforklaringer på undersøgelsesspørgsmålet. Et kvantitativ design kunne have gjort det muligt at spørge flere debatpiloter, men at kunne svare på undersøgelsens problemformulering ville det kræve en dybere forklaring og forståelse af de psykologiske opfattelser og oplevelser, som debatpiloterne har haft under debatpilotuddannelsen.

Denne kvalitative undersøgelse vil undersøge debatpiloterne gennem indsamling af empiri ude fra felten i de omgivelser hvor debatpiloterne mødes og debatpilotuddannelsen finder sted (Patton, 2002, s. 136). Undersøgelsen vil derfor være et case-studie, der detaljeret beskriver Frirummets initiativ med at forandre mennesker (Bryman, 2012, s. 45). Casen er mere specifikt det tredje hold på

debatpilotuddannelsen, der følges. Den tredje debatpilotuddannelse blev valgt som case, fordi det var den projektgruppen, som gatekeepers, og undersøgeren var enige om var det optimale valg for begge parter. Holdet vil være en eksemplarisk case, da det bliver muligt, at indsamle empiri under de normale omstændigheder omkring debatpilotuddannelsens forløb (ibid., s. 70). Med denne undersøgelses formål er det heller ikke nødvendigt at udvælge en kritisk case, der stikker for meget ud, fordi det handler om at forstå en normal tilstand og ikke et yderligtgående fænomen. Det er derfor ikke problematisk for denne undersøgelses troværdighed eller gyldighed, da projektgruppen ikke har udtrykt at den tredje debatpilotuddannelse skulle være så markant anderledes at det forstyrre denne undersøgelses gyldighed og troværdighed. Gyldigheden og troværdigheden af denne undersøgelse kommer også til at bero på om andre, kan forestille sig at kunne gentage en lignende undersøgelse og få nogenlunde samme resultater.

Denne undersøgelse er foretaget med accept fra projektgruppen i Frirummet. Den er ikke betalt af Frirummet eller af Højskoleforeningen, Efterskoleforeningen eller Dansk Friskoleforening. Undersøgelsen er fuldt finansieret af egne midler. Det er også på initiativ af undersøgeren, at der er etableret kontakt til Frirummet og debatpiloterne, og det beror på en faglig interesse for fænomenet. Projektgruppen har givet accept til denne undersøgelse, ageret gatekeepers til debatpiloterne, udleveret Frirummets projektbeskrivelse til Tryg Fonden og været behjælpelig med baggrundsviden, hvis undersøger har spurgt til dette, om debatpiloterne i forhold til interviews. Projektgruppen har dog været behjælpelig med transport, i form af samkørsel til og fra Rødding Højskole og Kolding Banegård, og fra Lunderskov Efterskole til Kolding Banegård. Ellers er alle andre udgifter forbundet med transport betalt af undersøgeren selv. Den indsamlet empiri forekommer derfor ikke at kompromitere undersøgelses troværdighed og gyldighed.

6.2. Indsamlingsmetode

Ved at indsamle empiri gennem feltstudier kan der opnås direkte og personlig kontakt bl.a. gennem samtaler med debatpiloterne i deres sociale miljø. Hermed bliver det muligt bedre at forstå debatpiloterne, og hvorfor de motiveres af Frirummet (Patton, 2002, s. 48; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 27). Indsamlingerne er foretaget ved telefoninterviews i undersøgerens hjem, på Rødding Højskole,

Lunderskov Efterskole, Aabenraa Friskole, Efterskolen Aadalen og Eisbjerghus Internationale Efterskole. Det er foregået i omgivelser og med mennesker, der antages at ville eksistere uafhængigt af denne undersøger. Debatpiloterne, er mennesker, og dermed en del af naturen, og dets sprog er emergeret ud af biologiske og kemiske processer (Andersen, 2007, s. 30). Den indsamlede empiri antages derfor at være virkelig. Denne undersøgelse får derfor en realistisk ontologi (Andersen, 2007, s. 15-17; Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 30-34). Det samme gør sig ikke gældende for den viden, der generes af denne undersøgelse, dens epistemologien, er kommet gennem samtaler med debatpiloterne, og dens gyldighed og troværdighed bygger på en fælles opnået forståelse af det fænomen begge parter har oplevet (Andersen, 2007, s. 23-25). Vi har som mennesker hver vores meningshorisont, altså hvor meget vi forstår og ved om verden (Gadamer, 2005, s. 292-293, 316, 324, 329, 363-365). En horisontsammensmeltning vil forekomme under samtaler med debatpiloter eller andre tilknyttet Frirummet, hvor der har fundet en fællesforståelse af meningshorisonter sted mellem debatpilot og undersøger – hvilket dermed også definerer denne undersøgelses valideringsfællesskab. Det er dermed vigtigt, at holde sig for øje under sin indsamling af empirien, at debatpiloterne fortæller ud fra, hvordan de forstår og ser verden (Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 32-33, 50-52; Gadamer, 2005, s. 283-284). Debatpiloternes hukommelse og perceptioner er meget selektive. Den kultur en debatpilot er socialiseret ind i, og hvilke kognitive færdigheder hun er givet fra fødslen, er afgørende for, hvordan debatpiloten opfatter og forstår verden. Debatpiloterne antages dermed at være påvirket af de, strukturer, normer og værdier, der findes inden for de frie skoler (Ibid.).

For at undersøgeren bedre har kunnet forstå debatpiloterne og den tavse viden, som det måske ikke er muligt at læse sig frem til, har der været foretaget deltagende observationer på Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole. Dette kræver en intersubjektiv tilgang fra undersøgerens side hvor evnen til at lytte og lade debatpiloterne tale er et vigtigt redskab til at frembringe viden. Det handler bl.a. om at være imødekommende og venlig. Det bliver altså essentielt at få opbygget en tillidsrelation fra starten. Det antages også til denne undersøgelse, at de fleste af debatpiloterne fortæller undersøgeren, hvad de virkelig mener, forstår og opfatter den situation, der spørges ind til af undersøgeren (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 49-50). Tillid bliver vigtigt, hvis den indsamlet empiri skal være gyldig og troværdig.

Følelsesmæssig anerkendelse og genkendelighed er også vigtig (Ibid., s. 49-50), da debatpiloten vil spejle sig i undersøgeren og søge anerkendelse for sin adfærd (Schilling, 2004, s. 203, 211). Så ved at undersøger under samtaler med debatpiloterne giver tydelige signaler om anerkendelse, antages det, at debatpiloterne fortæller hvordan de forstår virkeligheden. Der er imidlertid en risiko for at komme for tæt på debatpiloterne og påvirke deres svar. Det er derfor essentielt, at undersøgeren ikke kommer for tæt på og holder en distance. Får det gjort klart og tydeligt, hvilken rolle undersøgeren har, så alle forstår deres roller, og dermed ikke får for megen empati eller bliver ét med genstandsfeltet. Hvis undersøgeren får et for tæt eller sympatisk forhold til nogle af debatpiloterne eller projektgruppen forsvinder denne undersøgelses troværdighed og gyldighed.

6.2.1. Ethiske overvejelser

De etiske overvejelser i denne undersøgelse skal ikke undlades, da det bliver undersøgerens opgave på bedst muligvis at passe på sine informanter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Under hele indsamlingen af empiri er debatpiloterne ikke blevet tvunget til at medvirke. De er blevet spurgt om de ønskede at medvirke, og de har fået tilbudt muligheden for at blive anonymiseret. Forskeren har derudover bestræbt sig på, at svare på de spørgsmål, som kom fra debatpiloterne angående undersøgelsen. Det har ikke altid været muligt, fordi det i nogle tilfælde ville være at manipulere med undersøgelsesfænomenet, hvis der blev svaret på spørgsmålet. I nogle tilfælde har det imidlertid ikke været muligt at svare, fordi undersøgelsen ikke har været så langt i processen.

6.2.2. Standardiserede interviews

Til de standardiserede interviews blev otte debatpiloter selektivt udvalgt, og syv meldte sig til at blive interviewet via et kort telefoninterview, inden de havde fået tilsendt og læst materialet til første uddannelsesdag på debatpilotuddannelsen.

De standardiserede spørgsmål (Figur 1) gør, at der ikke stilles opfølgende spørgsmål til debatpiloterne, når de har svaret. Det er heller ikke formålet med spørgsmålene, at de skal gå i dybden. De er mere rettet mod, at de skal danne et blik for debatpiloternes umiddelbare forståelse og opfat-

telse af debatpilotuddannelsen og deres baggrunden for at tilmelde sig uddannelsen. De giver imidlertid muligheden for, at debatpiloterne gennem de samme spørgsmål får den samme stimulus (Bryman, 2012, s. 210).

Projektgruppen gav til de standardiserede interviews lidt baggrundsinformation på de tilmeldte kursister, som undersøgeren spurgte ind til. De har altså ikke haft indflydelse på afgørelsen eller beslutningen om, hvem undersøgeren valgte som informanter til de standardiserede interviews. Projektleder, Borst Hansen, bad dog undersøgeren sende den samme mail om forespørgsel på interview, som blev sendt til debatpiloterne. Hendes begrundelse for dette var, at hun gerne ville sikre sig, at undersøgeren ikke stillede projektgruppen i et dårligt lys, eller at undersøgeren var ordentlig over for debatpiloterne. Dette indvilligede undersøgeren i at gøre for at få tilladelse til at anvende Frirummets tilmeldingsliste og kontakte debatpiloterne. Igennem resten af tiden hvor undersøgeren har indsamlet empiri, har projektgruppen ikke bedt om nogen form indsigt i undersøgelsens metode.

De otte udvalgte debatpiloter ud fra deltagerlisten til den tredje debatpilotuddannelse (Frirummet, 2017e) blev valgt ud fra: Skoleform (friskole, efterskole eller højskole), titel (forstander, skoleleder, lærer etc.), geografi (urbant eller ruralt område) og biologisk køn. De otte debatpiloter er derfor tilfældigt udvalgt, ud fra de før nævnte kriterier.

Ud af de otte udvalgt debatpiloter, var der kun én, der ikke svarede tilbage på den mail, som blev sendt rundt til debatpiloterne for at få oplyst deres telefonnummer og aftale et tidspunkt undersøgeren måtte ringe. Interviewene blev ikke optaget, men transskriberet direkte under interviewet. For at sikre troværdighed og gyldighed gentog interviewereren hvad debatpiloterne havde sagt, enten ved citat eller meningskoordinering, for at sikre debatpiloterne ikke blev citeret eller refereret ukorrekt.

Det kan ses som en fejlkilde, at ikke alle debatpiloter blev interviewet, eller at en ny debatpilot skulle have erstattet den, der ikke ønskede at deltage. De otte informanter blev imidlertid udvalgt med sigte på, at nogle af dem ikke ønskede at deltage. Otte blev udvalgt, fordi undersøgelsen også foretager fire individuelle semi-strukturerede interviews med informanter. De otte blev også udvalgt, fordi nogle af dem muligvis ikke ville deltage i alle uddannelsesdage. Hvilket også skete da det kun var tre ud af de syv debatpiloter, der dukkede op til begge uddannelsesdage.

Forskningsformål	Interviewspørgsmål
Spørgsmålene skal være med til at danne et blik for hvilken forståelse debatpiloterne har af debatpilotuddannelsen og Frirummets før første debatpilotuddannelsesdag.	• Hvorfor vil du være debatpilot?
	• Hvad forventer du at få ud af debatpilotuddannelsen?

Figur 1: Interviewguide til de standardiseret interviews

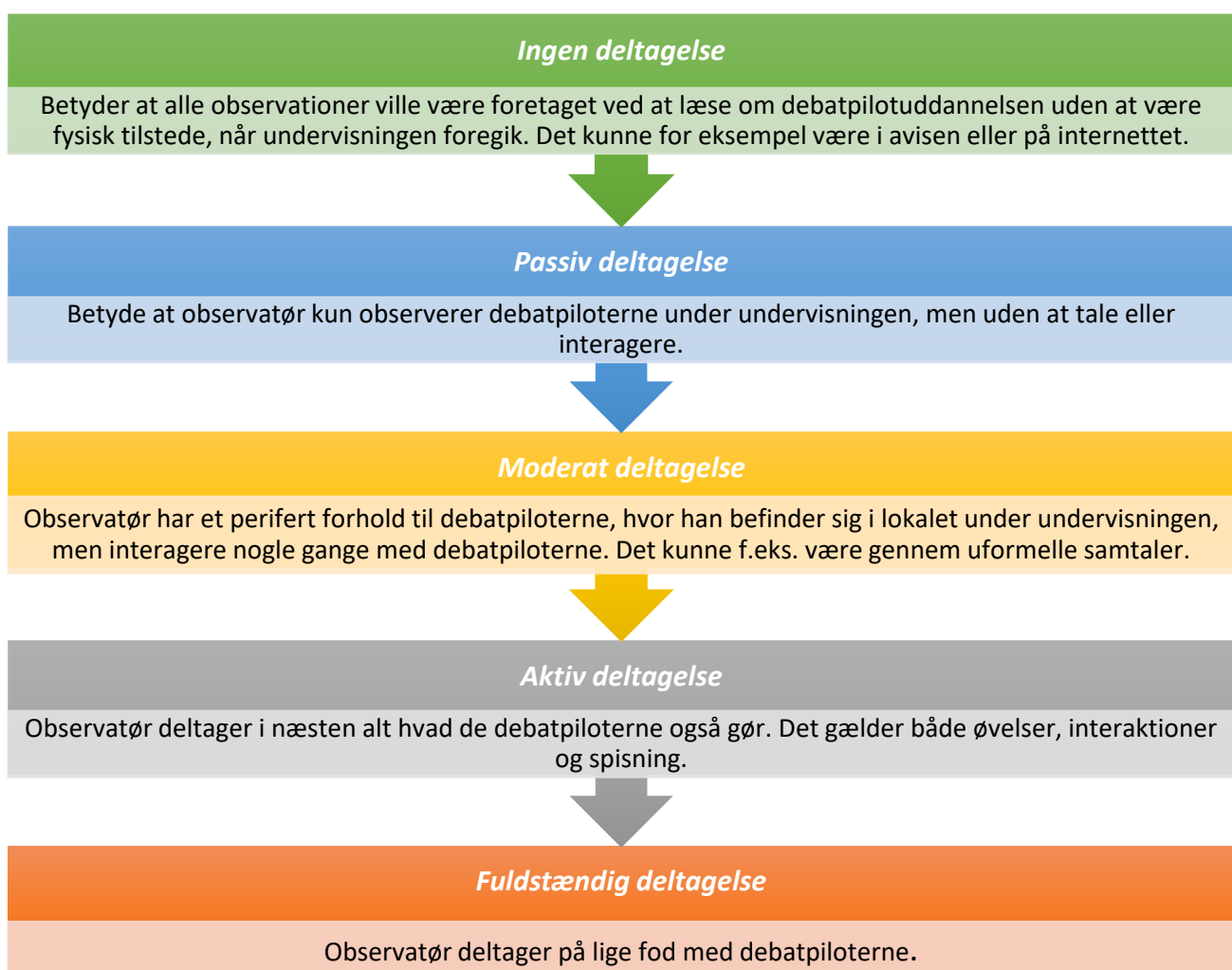
De syv interviews har imidlertid givet en meningsfuld og troværdig mængde information om debatpiloternes forståelser og opfattelser af debatpilotuddannelsen, før de havde fået muligheden for at sætte sig mere ind i hvad uddannelsen gik ud på. Af de tre debatpiloter, der blev interviewet og gennemførte debatpilotuddannelsen, kan det muligvis ses en udvikling fra før og efter debatpilotuddannelsen. De danner derfor potentialet for udvælgelse af nogle heterogene cases til de semi-strukturerede interviews eller til formelle og uformelle samtaler under observationerne på Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole.

6.2.3. Deltagende observationer

Gennem deltagende observationer bliver det muligt for undersøgeren bedre at forstå debatpiloterne og debatpilotuddannelsen. Det kan samtidig frembringe en større viden omkring noget af den tavse viden, der er omkring debatpiloterne ved at observere deres rutiner og adfærd (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 12) Deltagende observationer er en velegnet metode til systematisk indsamling af information gennem feltnoter (Bilag 2; Bilag 3), og det bringer en anden form for kritisk viden end interviews, strukturerede observationer og spørgeskemaundersøgelser (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 13). Det bliver dermed lettere at forstå debatpiloterne, fordi man som undersøger placerer sig mellem debatpiloterne og det at studere dem (Wax, 1971, s. 3 i Patton, 2002, s. 268-269; DeWalt & DeWalt, 2010, s. 13). Kvaliteten af feltarbejdet øges dermed ved at anvende deltagende observationer, da det forbedrer kvaliteten af fortolkninger ud fra det indsamlet materiale, og giver mulighed for at danne nye forståelser og fortolkninger i situationen (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 19). Det bliver dermed muligt, at foretage ustruktureret, uformelle interviews med debatpiloterne, projektmedar-

bejderne eller undervisningskonsulenterne. Det bliver også muligt at inddrage debatpiloternes non-verbale kommunikation, deres mimik, kropssprog, gestikuleren osv., og dermed bedre forstå den tavse viden hos og mellem debatpiloterne (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 19-20).

Indsamlingen af empiri på observationsdagene er derfor sket gennem en emergent tilgang, fordi oftest er indsamlingen sket intuitivt efter, hvad der er foregået på debatpilotuddannelsens to undervisningsdage (Patton, 2002, s. 240). F.eks. hvis undersøger har vurderet, at nogle debatpiloter agerede eller sagde noget interessant, så er det efterfølgende blevet fuldt op med nogle spørgsmål for at få svar på dette.

Figur 2: Figur er udarbejdet med udgangspunkt i DeWalt & DeWalt, (2010, s. 28-30)

Der findes imidlertid forskellige måder at deltage i det fænomen som undersøges, og oftest inddeles det i et kontinuum fra ingen deltagelse til fuld deltagelse, som det fremgår af (Figur 2) (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 28-30). Grænserne mellem de forskellige kategorier for deltagelse er flydende på

kontinuummet. Denne undersøger kan bedst beskrives til at være en moderat aktiv deltagelse. Det vil sige, at observatør har deltaget i nogle få øvelser på den første uddannelsesdag. På anden uddannelsesdag deltog undersøger ikke i nogle af øvelserne.

Inden observationsdage på Rødding Højskole og Lunderskov Efterskole gjorde undersøgeren det klart, at rollen under observationerne ikke var, at deltage på lige fod med kursisterne, debatpiloterne. Det skulle være klart for kursisterne, at undersøgeren ikke var en kursist selv. Alle blev gjort opmærksomme på, at undersøger var der i forskningsøjemed, men har ellers deltaget i både formelle og uformelle samtaler, har spist frokost og holdt kaffepauser med debatpiloterne osv. Denne adfærd kunne kritiseres for at komme for tæt på debatpiloterne, og dermed influere dem eller selv blive influeret. Det skal imidlertid nævnes, at der på intet tidspunkt har været nogen tvivl om rollerne, og det var tydeligt for debatpiloterne, hvornår de blev stillet spørgsmål, der var rettet mod undersøgelsen. Den metode som undersøger har benyttet sig af, kan betegnes som: Empatisk neutralitet (DeWalt & DeWalt, 2010, s. 44). Fordelen ved dette har været, at ved at være åben om ens rolle og svare på spørgsmål fra debatpiloterne til ens undersøgelse skabtes en tillidsrelation. Undersøger har været så åben omkring sin undersøgelse, som tidspunktet for spørgsmålet fra debatpiloten, har kunnet tillade det.

Efter observationsdagene har undersøgeren trukket sig tilbage for at bearbejde den indsamlede empiri til feltnoter, og har ikke haft kontakt med projektgruppen eller nogle af debatpiloterne indtil det skulle aftales og koordineres, hvornår undersøgeren måtte komme og foretage sine semi-strukturerede interviews med selektivt udvalgte debatpiloter.

De manifesterede observationer har lagt til grund for, gennem retroduktion, at udvikle de syntetiserede strukturkapitler (Kapitel 3-5), der skal være med at udvikle en senere interviewguide til de semi-strukturerede interviews og abduktivt anvendes under interviewene og i analysen af alt den indsamlet empiri (Bilag 1-8).

6.2.4. Semi-strukturerede interviews

Til de semi-strukturerede interviews er indsamlingen af informationsrige debatpiloter gjort med udgangspunkt i en heterogen indsamlingsmetode (Patton, 2002, s. 234-235), der sigter på en formålsbestemt indsamling af debatpiloter fra den tredje debatpilotuddannelse, som der kan indfanges og

forstås temaer på tværs af debatpiloter. Den heterogene indsamlingstilgang forsøger, at indfange og forstår temaer på tværs ved at fokus skal ligges på variationen mellem debatpiloterne. Det kan være en ulempe, at basere sin forståelse og forklaring på forskellige debatpiloter, især når der kun er tale om fire cases. Fordelen ved denne indsamlingsmetode er imidlertid, at de fællesmønstre, der fremkommer fra variationerne mellem debatpiloterne bliver særligt interessante til at fange de fælles mønstre, der er mellem debatpiloterne (Patton, 2002, s. 234-235). Det bliver herved muligt til analysen, at få detaljerede beskrivelser af forskellige debatpiloters motivation af Frirummet og med deres individuelle særpræg muligt at finde mønstre på tværs af debatpiloterne (Ibid., s. 235), som kan være med til at sige noget generelt om debatpilotuddannelsen.

Under interviewsituationerne udviklede interviewene sig nogle gange til at undersøgeren stillede ledende spørgsmål. Oftest ville denne form for spørgsmål betyde, at informanternes svar ville være ugyldige, da interviewerens påvirker sit genstandsfelt og dermed undersøgelsens resultater. Dette er til gengæld en kritik, der bunder og har rod i en realistisk tradition for udførelsen af undersøgelser. Ifølge Steiner Kvale og Svend Brinkmann giver ledende spørgsmål derimod muligheden for, at informanten kan be- eller afkræfte præmisserne bag spørgsmålet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 231). I ledende spørgsmål kan der også ligge en opsummering og verificering af meningsindholdet i debatpilotens udtalelser, og herved kan der dannes, hvad Hans Georg Gadamer beskriver som, en horisontsammensmeltning (Gadamer, 2005, s. 292-293), som validerer debatpiloternes meninger, opfattelser og perceptioner. Hvor det i den realistiske tradition antages, at undersøger ikke må påvirke eller forurene genstandsfeltet på nogen måde, hviler denne undersøgelse på en idealistisk epistemologisk antagelse om at denne undersøgelses viden er social konstrueret mellem undersøger og debatpilot. Så længe de ledende spørgsmål ikke stilles, som det første spørgsmål i en samtale, men stilles senere for at verificere og opsummere debatpilotens meningsindhold, så bliver svarene troværdige og gyldige. Ledende spørgsmål kan også være afklarende for debatpiloten, fordi de kan ikke altid finde eller sætte ord på deres følelser og holdninger. Igen får de muligheden for at verificere eller falsificere meningsindholdet. Det er nemlig ikke altid, at mennesker forstår hinanden eller har samme forståelse af det samme fænomen (Schilling, 2004, s. 46-56). Så i en interviewsituation vil det betyde, at ledende spørgsmål kan sammensmelte to forskellige meningshorisonter, og på den måde danne grundlag for troværdig og gyldig viden.

De udvalgte debatpiloter fra det tredje hold af debatpilotuddannelsen til interviews er: Mads Rykind-Eriksen, forstander, Rødding Højskole, Stine Marie Åby, lærer, Efterskolen Aadalen, Sara Kronvald, lærer Eisbjergshus Internationale Efterskole, og Heidi Glent-Madsen, viceleder, Aabenraa Friskole.

Disse debatpiloter er valgt ud fra principperne om heterogene cases. De er valgt ud fra hvilken skoleform de repræsenterer i forhold til hvor mange debatpiloter på tredje hold af debatpilotuddannelsen, der kommer fra enten en friskole, efterskole eller højskole. Debatpilotene er også udvalgt ud fra hvilken erfaring de har tilkendegjort med at afholde offentlige arrangementer f.eks. debataftener eller erfaring fra aktiv deltagelse i foreningslivet.

Projektgruppen i Frirummet er blevet spurgt til råds om nogle af debatpiloternes baggrund, fordi de har et større kendskab til dem end undersøgeren har. Det viste sig bl.a., at en af debatpiloterne, som kunne have været en interessant informant, havde et økonomisk incitament til at holde og arrangere frirumsdebatter, fordi han er ansat som konsulent i Efterskoleforeningen til at gøre dette. Dette var et eksempel på baggrundsinformation på en debatpilot, som undersøgeren ikke kunne vide noget om på forhånd. Af de debatpiloter undersøgeren spurgte om, har projektgruppen ikke vidst, hvem af de endelige debatpiloter, der blev valgt ud som informanter. Projektgruppen har dermed ikke haft indflydelse på afgørelserne og beslutningerne om hvilke debatpiloter, der er blevet udvalgt til disse interviews.

Af de debatpiloter der blev udvalgt til interviews repræsenterer, Mads Rykind-Eriksen, både højskolerne og en person, der har været med til at arrangere offentlige debatmøder på sin højskole (Bilag 1; Bilag 3). Han svarede før første uddannelsesdag, at han tænker, at anvende sin debatpilotuddannelse på Folkemødet på Bornholm (Bilag 1). Han har derudover fortalt, at han tidligere har holdt debatarrangementer bl.a. sammen med Ræson på Rødding Højskole (Bilag 3).

Stine Marie Åby er udvalgt grundet hendes entusiasme, da hun allerede på første uddannelsesdag sagde, at hun var klar til at skulle gå ud og holde frirumsdebatter (Bilag 2). Hun har i øvrigt erfaring fra foreningslivet, som medlem af efterskoleforeningens bestyrelse (Efterskoleforeningen, 2017), hvilket også gør hende interessant at interviewe, fordi det muligvis forpligter hende til at holde frirumsdebatter. Hun gør derudover opmærksom på, at hun er foredragsholder inde på hendes egen personlige hjemmeside, der har dog ikke været nogle nye blodindlæg siden september 2016 (Åby,

2016). Åby blev ikke interviewet forud for debatpilotuddannelsen, så det bliver ikke muligt, at kunne se en udvikling hos hende, men hun er vurderet til at være en interessant og informationsrige informant for en efterskole repræsentant.

Sara Kronvald er også en informant der repræsenterer efterskolerne. Hun havde forud for starten af debatpilotuddannelsen en interesse i, at anvende de tillærte færdigheder fra uddannelsen på sin skole og under uddannelsesdagene udtrykte hun en vis nervøsitet og usikkerhed omkring rollen som debatpilot (Bilag 1, Bilag 2 & Bilag 3). Hun repræsenterer som informant en modsætning til Åby inden for efterskolerne, fordi hun ikke har tilkendegjort at have erfaring, der kan trækkes på med hensyn til sociale roller eller sociale fællesskaber lignende debatpilotrollen.

Heidi Glent-Madsen er udvalgt, fordi hun bl.a. på den anden uddannelsesdag ikke ønskede, at deltage i nogle af øvelserne, der skulle træne debatpiloterne i at være ordstyrer (Bilag 3), og hun har samtidig stillet nogle kritiske spørgsmål til konceptet bag frirumsdebatterne (Bilag 3). Hun har heller ingen erfaring med at afholde offentlige arrangementer eller debاتمøder, men hendes svar i de standardiserede interviews, gav et fingerpeg på, at hun muligvis vil afholde offentlige arrangementer (Bilag 1). Et er at hun repræsenterer friskolerne. Det andet er, at hendes ageren på debatpilotuddannelsesdagene kunne være interessante for denne undersøgelse at få uddybet i de semi-strukturerede interviews.

Med de fire debatpiloter skal det gøres muligt, at kunne bevæge sig fra det manifeste til det latente og frembringe viden om hvilke generative mekanismer, multikausale potentialer, der i strukturerne er med til at påvirke debatpiloternes motivation for Frirummet, og om det kan forventes af Frirummet, at debatpiloterne holder frirumsdebatter.

6.2.4.1. Interviewguide

Interviewguidens spørgsmål (Figur 3) er opbygget ud fra de forenede, strukturelle idealtyper omkring, de frie skolers historie (Kapitel 3), debatpilotens psyke (Kapitel 4) og debatpilotrollen (Kapitel 5). De svar de interviewede debatpiloter kommer med er porten ned til det latente. Dette forekommer at minde om en deduktiv tilgang til interviewet. Det er det imidlertid ikke. Der er tale om, at de teoretisk funderede strukturbeskrivelser anvendes abduktivt gennem interviewene. Så gennem interviewene sker der allerede en lettere analyse, der skal gøre udsagnene fra de semi-strukturerede interviews mere troværdige og gyldige til den egentlige analyse ved at have foretaget en

lettere validering af debatpiloternes opfattelser, perceptioner og meninger (Kapitel 7) (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 165).

Forskningsformål	Interviewspørgsmål
Interviewspørgsmålets formål er at give et blik for om debatpiloten, har en vis forståelse af Frirummet, og hvad det vil sige at være debatpilot.	<ul style="list-style-type: none"> Hvad vil det sige at være debatpilot?
Spørgsmålet skal være med til at finde ud af hvorfor debatpiloterne har valgt debatpilotuddannelsen; hvad motiverer dem?	<ul style="list-style-type: none"> Hvorfor vil du være debatpilot?
Formålet med dette spørgsmål er at komme dybere ned i, hvilken erfaringen debatpiloterne har f.eks. fra foreningsliv eller som politisk aktiv	<ul style="list-style-type: none"> Hvilken erfaring har du med at afholde debatarrangementer, som er rettet mod et offentligt publikum?
Dette spørgsmåls formål er, at svare på hvad der kunne motivere til, eller afholde debatpiloterne fra en, frirumsdebat.	<ul style="list-style-type: none"> Har du planer om at afholde frirumsdebatter?

Figur 3: Interviewguide over de semi-strukturerede interviews

Efter interviewene, der blev optaget, og senere transskriberet (Bilag 3-7) er de semi-strukturerede interviews dermed klargjort som dokumenter til analysing.

6.3. Analysemetoden

Med indsamlingsmetoden på plads og med sproget fra debatpiloterne nedfældet i dokumenter, skal det nævnes at den videnskabsteoretiske tilgang i analysen er inspireret af kritisk realisme. Det udelukker dog ikke epistemologisk (Andersen, 2007, s. 23-25), at også lade sig inspirere af den filosofiske hermeneutik. Den filosofiske hermeneutik fokuserer nemlig på sproget i dokumenter, og at det ikke kan stå alene (Gadamer, 2005, s. 421). Det skal erkendes, som en del af et sprogfællesskab, fordi "...

sproget [er] det universelle medium, hvori forståelsen selv fuldbyrdes. Forståelsens fuldbyrdelses-måde er fortolkningen" (Gadamer, 2005, s. 368). Denne analyse vil altså være en fortolkende analyse af dokumenterne produceret ud fra den empiriske indsamling.

6.3.1. Dokumentanalyse

Et dokument kan defineres som: "*(...) sprog, der er nedskrevet og fastholdt som sådant på et givent tidspunkt (...)*" (Lynggaard, 2010, s. 138). Det er debatpiloternes sprog, der gennem indsamlingen af empirien er blevet nedfældet i dokumenter, hvilket gør dem til primære kilder og ikke sekundære kilder. De sekundære kilder ville have betydet, at empirien ville have været fremstillet af andre aktører til andre formål end denne undersøgelse (Ibid., s. 139). Ved at kilderne er primære udtrykkes debatpiloternes meninger direkte, og gennem fortolkning og analyse afdækkes det hvordan debatpiloterne bearbejder fortællingen bag Frirummet (Ibid.). Dokumentanalysen af feltnoterne fra observationerne af de to debatpilotuddannelsesdage og transskriberingerne af interviewene med de udvalgte debatpiloter, er nedfældninger af det sprog, der skal anvendes til at kunne analysere debatpiloterne.

6.3.1.1. Tematisk analyse

Til analysen af den indsamlet empiri anvendes en tematiske analyse, hvor empirien først kodes ud fra nogle temaer og efterfølgende fortolkes og meningskondenseret ud fra begreber. En tematisk analyse er baseret på koder, der er defineret ud fra temaer (Bryman, 2012, s. 578). Disse temaer er styret ud fra hvordan problemformuleringen bedst muligt besvares, og skal være med til at finde mønstre, det vil sige gentagelser, ligheder og forskelligheder på tværs af empirien, samt overvejelser omkring hvor der er mangler i empirien. Med den tematiske analyse opnås en større fleksibilitet, fordi den er mindre stringent end den gængse kodningsstrategi (Bryman, 2012, s. 578-580). De temaer der er blevet kodet efter i empirien er dannet ud kapitlet om debatpilotens psyke (Kapitel 5). Temaerne er derfor teoretisk funderet, fordi hvis de generative mekanismer, der forklare debatpiloternes motivation skal findes, så må der nødvendigvis anvendes teori.

Det første tema er: *Debatpiloternes forståelse af Frirummet og debatpilotrollen*. Det handler om at finde mønstre i analysen på hvorfor debatpiloterne gennem deres perception, opfatter og oplever Frirummet og debatpilotrollen. Det andet tema er: *Debatpiloternes motivation*, der i empirien skal

finde mønstre på debatpiloternes motiver for debatpilotuddannelsen, deres motivation for debatpilotrollen og Frirummet. Tredje tema er: *Hvilken erfaring fra andre sociale roller tænker de sammen med debatpilotrollen*. Dette tema skal finde mønstre i empirien på hvorfor debatpiloterne tænker erfaringerne med andre sociale roller ind i debatpilotrollen.

Empirien er herefter blevet gennemlæst og kodet ud fra temaerne, hvor der kunne findes mønstre, ligheder, altså gentagelser eller forskelligheder, der passede til temaerne. Dette har efterfølgende været med til at danne de afsnit analysen er opdelt efter. Analysens struktur kunne have været opdelt i afsnit efter temaerne, men efter gennemlæsningen og tematiseringen forekom det, at det ville skabe en bedre forståelse, hvis analysen var opdelt i følgende afsnit: Med første afsnit om debatpiloternes umiddelbare motivation for at tilmelde sig debatpilotuddannelsen. Afsnittet skal være med til at kunne forklare og forstå hvilke motiver debatpiloterne havde for at tilmelde sig debatpilotuddannelsen, og om debatpilotuddannelsen har ændret deres motiver.

Andet afsnit handler om, de erfaringer fra andre sociale roller, som debatpiloterne kan tænke ind i deres perception af debatpilotrollen. Afsnittet har særligt til formål at undersøge om det kan have en betydning, hvis debatpiloten har erfaring med f.eks. at have været ordstyrer før.

Tredje afsnit handler om hvorfor fortællingen bag Frirummet muligvis har motiveret debatpiloterne. Dette afsnits formål skal undersøge nærmere, om fortællingen bag Frirummet kan motivere nogle af debatpiloterne følelsesmæssigt gennem sin problematisering af den demokratiske debatkultur.

Fjerde afsnit kommer til at handle om hvorfor debatpiloterne forstår debatpilotrollen, hvilket bl.a. er sket ved at finde mønstre i empirien for hvordan de forstår anvendelsen af frirumsdebatten. Dette afsnit kan forhåbentligt finde svar på om det kan forventes af debatpiloterne, at de skal arrangere og holde frirumsdebatter, hvis ikke de forstår anvendelsen af frirumsdebatformen.

Det femte og sidste afsnit i analysen er resultatet af de mønstre fundet i empirien, der kunne tyde på hvordan debatpiloterne reelt forekommer, at ville anvende debatpilotuddannelsen. Sidste afsnit skal ligesom foregående, også kunne give nogle svar på om det kan forventes af debatpiloterne, at de arrangere og holder frirumsdebatter, hvis ikke de nu ikke de ønsker, at anvende debatpilotuddannelsen til dets egentlige formål.

6.3.1.2. Fortolkende analyse

I denne undersøgelses i analysering af empirien anvendes en fortolkende analyse, som tager udgangspunkt i, at: *"(...) al menneskelig aktivitet indgår i forskellige meningsrelationer, og at forståelse af denne er mål for analysen."* (Brænder, Harrits, & Lindekilde, 2012, s. 211). Analysen vil derfor interessere sig for hvorfor, og hvad der ligger til grund for en bestemt udtalelse fra en debatpilot, samt hvilken mening, der abduktivt kan tolkes ind i debatpilots udtalelse ved hjælp af teorien (Brænder, Harrits, & Lindekilde, 2012, s. 212; Gadamer, 2005, s. 290-292).

De fortolkende analyser vurderes ud fra de samme kvalitetskriterier som alle andre videnskabelige undersøgelser. De skal være transparente, systematiske, veldokumenterede og velargumenterede. Analysens resultater skal derved kunne give mening for andre end kun undersøgelsens forfatter. Det at give belæg for analysens fortolkninger er derfor alt afgørende for, at undersøgelsens resultater er gyldige og troværdige for andre. Det vil sige, at de kan forstå fortolkningerne, og de kan forestille sig, at de kunne komme frem til samme fortolkning (Brænder, Harrits, & Lindekilde, 2012, s. 213).

Den abduktive fremgangsmåde beskrives meget lig den hermeneutiske cirkels, hvor der tænkes i dele og helheder. Det vil sige, at den enkelte debatpilot er en del af debatpilotuddannelsen, som er en del af Frirummet, der er en del af de frie skoler, osv. Mere præciserende handler det om, at debatpiloternes udtalelser skal forklares i sammenhæng med deres psyke og livsverdens værdier. Den tankeoperation, der foregår under hermeneutiske cirkels mellem fortolkning og forståelse handler om, at det ikke er muligt, at forstå uden at have fortolket. *"Fortolkningen er ikke en operation, der lejlighedsvis og efterfølgende tilføjes forståelsen; forståelse er tværtimod altid fortolkning, og fortolkning er forståelsens eksplicite form"* (Gadamer, 2005, s. 293). Denne analyse anvender fortolkning, som tankeoperation til at kunne forstå hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet, og yderligere herudfra fortolke og vurdere i hvilken grad det kan forventes af debatpiloterne, at de arrangerer og holder frirumsdebatter (Gadamer, 2005, s. 282-283).

Undersøgelsens konklusion er kun gyldig og troværdig for Frirummet og debatpilotuddannelserne. Debatpiloterne og Frirummet er, som det før er blevet nævnt, en egenart. Det får den konsekvens for analysen, at den *"(...) fokuserer på enkeltstående, i sig selv interessante og skelsættende fænomener (...)"* (ibid., s. 213), altså hvorfor debatpiloternes motiveres af Frirummet, og om det kan forventes de arrangerer og holder frirumsdebatter. Analysen af dette fænomen kan muligvis give

nogle perspektiver eller principper på hvorfor mennesker kan motiveres til at blive deltagende medborgere uden for uddannelsessystemet. Eller perspektiver eller principper på hvordan faggrupper på nye måder at påvirke det sociale liv gennem civilsamfundet.

Det kan ikke konkluderes ud fra analysen om, der er tale om mono-kausale sammenhænge, da verden antages, at være påvirket af mange forskellige kausale mekanismer, og det er ikke muligt, at afdække alle de kausale potentialer, der kan forklare undersøgelsens genstandsfelt (Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 25-26). Virkeligheden antages at være stratificeret i tre forskellige niveauer: Det empiriske, det faktiske og det dybe niveau (Buch-Hansen & Nielsen, 2008, s. 27-28, 38; Andersen, 2007, s. 26). Denne undersøgelses empiri er sproget og de observerede hændelser, der fra det empiriske og faktiske, hvor begivenhederne og hændelserne under interviews med debatpiloter og debatpilotuddannelsen er fikseret og fastholdt i dokumenter. Det antages, at kun gennem teori kan de generative mekanismer, som kan forklare debatpiloternes motivation findes (Andersen, 2007, s. 26). Denne teori appliceres abduktivt på empirien gennem teoretisk defineret begreber, der som teknikker, skal være med til at forklare og forstå hvorfor de generative mekanismer emergerer i debatpiloternes motivation. Dette skal yderligere være med til at kunne vurdere i hvilken grad det reelt kan forventes af debatpiloterne, at de arrangerer og holder frirumsdebatter.

Denne fortolkende analyse bygger på forskellige analyseteknikker, fordi den abduktive, eller hermeneutiske cirkels, tilgang til empirien betyder, at den dybdegående analyses formål med at identificere hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet kombineres med en tematiseret kodning ud fra teori. Den teori der anvendes i denne analyse bygger på en retroduktion ud fra indsamlingen af empirien, der i analysen appliceres abduktivt først gennem en tematiseret kodning efterfulgt af den fortolkende analyse med begreber som analyseteknikker.

6.3.1.2.1. Analyseteknikkerne

Debatpilotens psyke er den teoretiske beskrivelse af debatpilotens psykiske strukturer, som debatpiloten er med til at ændre under debatpilotuddannelsens læringsproces. Begrebet: *Motivation* får en helt særlig rolle, fordi det skal anvendes i analysen som gateway til det dybere niveau hvor de generative mekanismer emergerer fra. Motivation som begreb kan forklare og forstå mønstrene i debatpilotens interesse eller lyst til at engagere sig i sit lokalsamfund eller anvende bare dele af frirumsdebatformen som ekstra curriculær undervisning. Motivationen kan både være en indre eller en ydre motivation, men i denne analyse vil brugen af begrebet motivation være lig med en indre

motivation. Det er først, når begrebet, ydre motivation, anvendes, at der er tale om både en ydre og indre motivation hos debatpiloten. Motivation vil f.eks. i analysen være når debatpiloten føler en lyst eller interesse til at anvende frirumsdebatformen. Den ydre motivation kan f.eks. være hvis skolen har sendt debatpiloten på kursus, og debatpiloten derfor føler en pligt eller ansvar over for andre mennesker.

Motivation kan imidlertid ikke stå alene, og skal dermed anvendes i sammenhæng med begreberne: *Læring og erfaring*. *Læring*, som begreb, kan være med til at forklare og forstå de mønstre i empirien hvor debatpiloterne, er blevet påvirket af de værdier, som ligger i Frirummet samt inspireret af debatpilotuddannelsen. Debatpilotuddannelsen skal i sin idealform give debatpiloterne en autonomi og selvsikkerhed i deres debatpilotrolle. Læring er imidlertid en kumulering af viden, og influeret af både debatpilotens neurobiologi – hvilket der ikke findes mønstre på i analysen – og livshistorik, der er influeret af debatpilotens opvækst og sociale miljøer. Det leder frem til at læring, som begreb, åbner op for at man kan gå endnu dybere ned i forklaringen og forståelsen af debatpilotens motivation.

Hertil skal begrebet *erfaring* inddrages til at forklare og forstå, hvordan debatpiloten forstår sin debatpilotrollen i forhold til tidligere sociale roller i hukommelsen. F.eks. lærerrollen eller ordstyrerrollen. Det kan også være, at Frirummet deler nogle værdier, som debatpiloten også selv deler. Det vil sige, at debatpiloten udviser en form for værdifællesskab, som hun erfaringsmæssigt har lært gennem sin opvækst eller sociale miljø.

Det er imidlertid ikke nok, fordi vi skal længere ind i de psykiske strukturer, hvor begreberne: *Perception, tænkning og bevidsthed*, skal være med til at forklare og forstå hvordan erfaringen og læringen kognitivt forstås eller indkodes i debatpilotens kognitivt, mentale byggeklodser. *Perceptionen* er f.eks. hvordan debatpiloten opfatter og oplever undervisningen eller de problemer, den mener, er i samfundet, fra dens hverdag. *Perception*, som begreb, skal være med til at forklare og forstå værdierne i Frirummet mentalt sættes det ind i debatpilotens allerede eksisterende kognitive mentale byggeklodser eller rekonstruerer dem til nye mentale byggeklodser til at forstå debatpilotrollen. *Tænkning*, som begreb, dækker over hvordan stimulussen fra f.eks. debatpilotuddannelsen, dens værdier, sættes ind i de kognitive, mentale byggeklodser, som dermed kan danne en ny perception

hos debatpiloten. *Bevidsthed*, som begreb, kan være med til at forklare og forstå f.eks. hvis debatpilot opnår en ny erkendelse omkring sine evner, eller en helt ny perception af sig selv, altså debatpiloten forstår og viser tegn på en ny forståelse sig selv i debatpilotrollen.

For at debatpiloterne kan forstå sig selv i debatpilotrollen, og at de kan motiveres af Frirummet og debatpilotuddannelsen, skal de kognitivt tænke den indkomne viden herfra ind i deres mentale byggeklodser, her deres værdier. Til at forklare og forstå de værdier i empirien skal begrebet: *Det republikanske medborgerskab* anvendes. Begrebet er et tematisk begreb, eller temabegreb, der konstrueres ud fra afsnittet om de frie skolars republikanske medborgerskabsværdier (Kapitel 4.2.1.). Termen, temabegreb, anvendes, fordi begrebet indeholder forskellige værdier og forståelser, der udløses, når der tolkes, at være mønstre i empirien på en forståelse hos debatpiloten, at denne tænker på de republikanske medborgerskabsværdier i de frie skoler. Der skal i empirien kunne findes eller tolkes mønstre på værdier, som: Ligeværdighed, fællesskab, deltagelse og opdragelse. Hvis en debatpilot f.eks. giver udtryk for en forståelse, at andre mennesker gerne skal se vigtigheden ved at være en del af et fællesskab, så er det et mønster hos debatpiloten, om at denne kan forklares og forstås kognitivt at tænke på de republikanske medborgerskabsværdier. Ligeværdighed, som værdi, kan f.eks. emergere, hvis der i empirien kan findes mønstre på, at andre mennesker skal lære at forstå hinanden. Opdragelse, som værdi, kan f.eks. findes, hvis debatpiloten taler om, at man som borger har et ansvar for at engagere sig i sit lokalsamfund. Værdien om deltagelse, kunne forestilles, at komme frem i empirien, hvis f.eks. debatpiloten taler om det ansvar den enkelte borger har for at deltage i sit lokalsamfund. Når det i empirien f.eks. kan findes mønstre på vigtigheden ved at samtale, så kan det også tolkes som værende inden for det republikanske medborgerskabs begreb. Dette begreb kan være med til at forklare og forstå de generative mekanismer, der emergerer fra debatpiloternes livsverden, når debatpiloten bliver motiveret af Frirummet. Begrebet er muligvis også med til at forklare og forstå det næste begreb: *Debatpilotrollen*.

Begrebet om *debatpilotrollen* anvendes også som et temabegreb til at forklare og forstå de mønstre, der kan tolkes i debatpilotens selvforståelse. Det skal også forstås, at indeholde de forskellige værdier og forståelser, der udløses, når der tolkes, at være mønstre i empirien på en forståelse af debatpilotrollen hos debatpiloten. Det kan f.eks. være, når debatpiloten viser en forståelse for, at frirumsdebatten skal være med til at løse et problem i den demokratiske debatkultur, og at borgere i lokalsamfundet kan mødes for at debattere relevante emner i og for lokalsamfundet. De er enige i

fortællingen bag Frirummet om, at de også mener, der eksisterer et problem i den demokratiske debatkultur. Der skal i empirien også tolkes mønstre på, at debatpiloten forstår, at frirumsdebatten skal være med til at socialt integrere, implicit opdrage, gennem deliberation, samtalen, og de som debatpilot er autoriteten under frirumsdebatten.

7. Analyse

Denne analyse er opdelt i fem afsnit ud fra de temaer, der er blevet kodet ud fra. Første afsnit handler om hvorfor debatpiloterne tilmeldte sig. Det andet afsnit handler om hvilken erfaring debatpiloterne psykologisk trækker på i deres tænkning og perception af debatpilotrollen. Tredje afsnit om hvorfor fortællingen bag Frirummet motiverer debatpiloterne, og fjerde afsnit handler om at undersøge om debatpiloterne har taget debatpilotrollen til sig. Det sidste afsnit handler om hvordan debatpiloternes anvendelse af debatpilotuddannelsen.

De standardiserede interviews (Bilag 1) med debatpiloterne før de var påbegyndt på debatpilotuddannelsen, og før de havde fået tilsendt materialet om første debatpilotuddannelsesdag, kan give et før-blik for debatpiloternes motivation. Mens observationerne på det tredje hold af debatpilotuddannelsen (Bilag 2; Bilag 3) giver et proces-blik, og de semi-strukturerede interviews (Bilag 3-7) giver et efter-blik.

7.1 Umiddelbare motivation

Første afsnit af analysen vil rette blikket mod debatpiloternes forudindtaget forestilling omkring deres motivation for at tilmelde sig debatpilotuddannelsen. Det er nemlig ikke sikkert, at debatpiloterne havde forstået debatpilotuddannelsens formål. Om denne usikkerhed bunder i, at de ikke har læst materialet tilsendt af Frirummet eller om Frirummets oplysningsarbejde om sig selv har været for ringe, kan denne undersøgelse ikke konkret svare på. Den forholder sig til undersøgelsens spørgsmål om hvorfor debatpiloterne motiveres af Frirummet og i hvilken grad det kan forventes, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter?

Før det tredje hold af debatpiloter gik i gang med deres debatpilotuddannelse var der en forestilling om, at Frirummet handlede om at få færdigheder til at debattere. Enten som debattør, som en del undervisning eller blandt familie og venner (Bilag 1). Det forekommer, at debatpiloterne havde forestillet sig, at debatpilotuddannelsens var en efter- eller videreuddannelse til undervisere inden for de frie skoler (Bilag 1), fordi mønstret i empirien ikke viser tegn på en forståelse af, at de som debatpiloter skal ud i civilsamfundet for at kollektivt opdrage og forkynde værdierne i de frie skolers demokratiforståelse ved at arrangere og holde frirumsdebatter.

Mads Rykind-Eriksen var en af de to informanter, der forestillede sig, at kunne anvende debatpilotuddannelsen i debatsammenhæng, men til at blive en bedre debattør eller ordstyrer (Bilag 1). Både Rykind-Eriksen og den anden informant er tilknyttet højskoler, der begge holder debاتمøder for deres elever og lokalsamfund. Mens de andre informanter var tilknyttet enten en efterskole eller friskole (Bilag 1), der ikke har tendens til de samme traditioner for at holde debاتمøder eller -aftener, som højskolerne har. Perceptionen af debatpilotuddannelsens formål hos informanterne fra fri- og efterskolerne kan muligvis forklares heri, fordi de har nogle andre mentale byggeklodser, der påvirker deres perception, da de ikke har de samme traditioner for debatter.

Heidi Glent-Madsen motiveredes af muligheden for bl.a. at kunne sætte fokus på de frie skoler (Bilag 1, s. 1), mens Thomas Grandahl f.eks. var en af dem, der synes at perspektivet omkring forståelsen af modpartens synspunkt, var meget interessant, da han havde en opfattelse af, at mange mennesker ikke forstår betydningen, af hvad de siger (Bilag 1, s. 1). Grandahl er det første eksempel på en debatpilot, hvor de frie skoler og det republikanske medborgerskab kan tolkes at emergere fra hans grundlæggende værdier, der styrer hans perception, fordi det handler om ligeværdigheden i samtalen og i mødet mellem mennesker. Grandahl er også eksemplet på en debatpilot, der kan være med til at forklare mekanismerne bag motivationen, fordi den kan forklares med, at han genkender værdierne i Frirummet med sine egne grundlæggende værdier, og tænker det ind i sine mentale byggeklodser. Det ændre imidlertid ikke, at de ikke har fanget formålet med debatpilotuddannelsen

Den eneste af debatpiloterne der forekommer, at have en ydre motivation for debatpilotuddannelsen er Sara Kronvald, som blev udvalgt af sin skole til at deltage. De havde oprettet en debatklub for eleverne på den efterskole, hun er lærer på, så fra hendes og skolens perspektiv skulle debatpilotuddannelsen anvendes som en efter- og videreuddannelse, der videre kunne bruges til ekstra curriculære aktiviteter på skolen (Bilag 1, s. 2). Her har skolen ikke opfattet formålet med debatpilotuddannelsen.

Mønstret i informanternes opfattelse af debatpilotuddannelsens formål forekom, at fortsætte på den første debatpilotuddannelsesdag på Rødding Højskole. Her blev debatpiloterne spurgt af projektgruppen i Frirummet, der også var underviserne på første debatpilotuddannelsesdag, til hvorfor de gerne ville være debatpilot. Der var et gennemgående princip om, som undersøgeren forstår det, at debatpiloterne ønskede at forstå det andet menneske, som de talte med, samt at kunne forandre

den nære virkelighed ude på skolerne og i private, sociale sammenhænge (Bilag 2, s. 2-5). Nogle gav udtryk for, hvad undersøgeren forstår, som en bekymret opfattelse fra deres dagligdag af adfærden i menneskers samvær (Bilag 2, s. 2-5). F.eks. Rikke Holm der havde oplevet, at "*[d]er var en håndfuld elever, som var blevet bange for, at de var kommet i modvind hos de andre, og mange af de andre elever ikke længere kunne lide dem, fordi de var uenige om et emne*" (Bilag 2, s. 4), hvilket tolkes til at være en ydre motivation, da Holm gerne vil forbedre disse elevers psykiske velvære. I de fire interviews, der er blevet foretaget efter endt debatpilotuddannelse kom det også frem, at debatpiloterne oplever, der er problemer enten i den demokratiske kultur, i deres nære dagligdag ude på deres skoler eller i private sociale sammenhænge (Bilag 4, s. 3; Bilag 6, s. 5-6; Bilag 7, s. 1-2). Deres motivation kan tolkes, at emergere fra en perception af det republikanske medborgerskab og den grundlæggende værdi om, at alle mennesker er ligeværdige og gennem samtalen skabes sammenhængskraft. Disse værdier forstås, som at værende styrerende hos debatpiloterne i deres opfattelse af rigtigt og forkert. Så ved at Frirummet er baseret på det samme værdisæt og præsenterer en opfattelse af, at de styrende værdier i den demokratiske debatkultur er forkerte, så kan det muligvis forklare, hvorfor nogle af debatpiloterne motiveres af debatpilotuddannelsen og Frirummet.

Debatpiloterne havde imidlertid stadig ikke opfattet formålet med debatpilotuddannelsen. Første debatpilotuddannelsesdag tog, hvad der forstås som, en uventet kognitiv drejning i debatpiloternes perception af uddannelsens formål, da projektleder, Marlene Borst Hansen, fortalte, at "*... dette er et demokratisk projekt (...), som handler om at man skal ud og lave frirumsdebatter. Det er ikke beregnet til at blive anvendt i ens undervisning blandt eleverne. Det skal først og fremmest anvendes til at lave debatter i lokalsamfundet,*" (Bilag 2, s. 4). Den kognitive drejning forklares med, at da Borst Hansen fortalte om dette, fik det "*et sus til at gå gennem lokalet, som om mange af debatpiloterne blev overrasket over, at skulle være med til at holde debatter.*" (Ibid.). De forudindtagne perceptioner, som debatpiloterne havde inden de påbegyndte debatpilotuddannelsen tolkes til blev forandret. Glent-Madsen fortæller det meget godt, hvordan hun oplevede det:

... jeg havde faktisk ikke forstået hvad det gik ud på før jeg sad i det. (...) jeg var hvert fald forbavset over eller overrasket over, at det var en større opgave end jeg lige umiddelbart havde tænkt mig. (...), som jeg havde læst det først, så havde jeg tænkt, det var bare nogle redskaber til hvordan man kunne deltage i en debat, og

hvordan man kunne fører en god samtale, og så bare ansigt til ansigt med et menneske. Ikke at det var ude i det store fora. (Bilag 5, s. 9)

Glent-Madsen kan sammen med mange af de andre debatpiloter kritiseres for ikke, at have forstået hvad det egentlig var, de gik ind til. På den anden side var der mange på debatpilotuddannelsens første dag, der ikke havde forstået hvad debatpilotuddannelsen går ud på. Det vidner undersøgelsens empiri også om (Bilag 1), men hvis invitationen til debatpilotuddannelsen læses, så står der om debatpilots formål: *"Til at styre debattens gang, skal der være det, vi kalder en debatpilot."* (Frirummet, 2017f). Så debatpiloterne er blevet informeret om det inden de tilmeldte sig. Det er imidlertid en invitation, der vurderes til, at indeholde rigtig meget information omkring baggrunden for projektet, før det meget kort i denne ene sætning beskrives, at det handler om at styre en debat. Teoretisk kunne debatpiloternes overraskelse have været med til at bremse læringen og motivationen for at leve op til Frirummet formål. Det interessante er dog, at de fleste af debatpiloterne blev og gennemførte hele debatpilotuddannelsen. De har altså bibeholdt en eller anden form for motivation for uddannelsen, og haft en perception af, at det kunne anvendes til noget. Det vendes der tilbage til senere.

For at opsummere afsnittet så har debatpiloterne haft en umiddelbar motivation i Frirummet, der tolkes, som at Frirummet anvender genkendelige værdier for debatpiloterne i sin opbygning af Frirummet og debatpilotuddannelsen.

7.2 Erfaringsgrundlaget

Frirummet som initiativ, anskues til at stå over for en stor udfordring, fordi de skal have motiveret og lært debatpiloterne debatpilotrollen. Udfordringen ligger særligt i den erfaring, som debatpiloterne har fra andre sociale roller. Kognitivt skal debatpiloten kunne tænke sin nye sociale rolle, debatpilotrollen, ind i sine allerede eksisterende mentale byggeklodser i hukommelsen. Det skal gives mening og betydning for debatpiloten, hvis denne potentielt skal arrangere og holde en frirumsdebat.

Rykind-Eriksen er et godt eksempel på en debatpilot, der kan tænke på sin erfaring fra andre sociale roller, nemlig ordstyrerrollen (Bilag 1, s. 2; Bilag 4, s. 3). Rykind-Eriksen er forstander på Rødding

Højskole, og traditionelt er disse også mere åbne over for deres lokalsamfund og får skabt debatmøder og -aftener. Debatpiloter med deres daglige virke på en højskole vil umiddelbart vurderes til, at have større potentiale for at holde en frirumsdebat, fordi de kan tænke debatpilotens ordstyrerfunktion ind i den erfaring de allerede har med at være ordstyrer. En bekymring kan dog være, at frirumsdebatten hos f.eks. debatpiloter fra højskolerne bare bliver en del af et katalog af forskellige debatformer, der kan anvendes (Bilag 4, s. 3). Herved mindskes Frirummets succesrate til kollektiv opdragelse, men også en forventning om at frirumsdebatter arrangeres og holdes.

Debatpiloter uden praktisk erfaring med rollen som ordstyrer i debatter, eller manglende tradition hos friskolerne og efterskolerne til at holde debatmøder, ville umiddelbart kunne forestilles at sætte en begrænsning på debatpiloternes motivation for at arrangere og holde en frirumsdebat. Det virker umiddelbart ikke til at være tilfældet. Både Stine Marie Åby, Sara Kronvald og Heidi Glent-Madsen tænker debatpilotrollen ind i en anden erfaring: Lærerrollen (Bilag 5, s. 10; Bilag 6, s. 8; Bilag 7, s. 1). De fortæller, at de som lærer også skal forberede sig til deres undervisning, ligesom debatpiloten skal forberede sig til frirumsdebatten, de skal stå som autoriteten og lederen i klasselokalet, ligesom debatpiloten skal stå som autoriteten under en frirumsdebat (Ibid.). Selvom Åby, Kronvald og Glent-Madsen viser en god forståelse af debatpilotrollen tænkt sammen med lærerrollen, herunder logikken fra uddannelsessystemet om at forandrer mennesker og at debatpiloten er en autoritet under frirumsdebatten, så er det imidlertid ikke nok til at tolke en motivation hos dem, men de er heller ikke demotiveret.

Åby er interessant er trække frem som eksempel, fordi hun er medlem af efterskoleforeningens bestyrelse, og har gået på den frilæreskole. Her skulle de studerende være med til at diskutere skolens aktiviteter til de ugentlige stormøder og her havde Åby, nogle gange rollen som mødeleder til disse møder. Hun har også været en del af et Rudolf Steiner eksperiment om mødeledelse i Norge (Bilag 6, s. 1). Hun beskriver det nok bedst selv:

... debatpilotrollen for mig, handler jo om at være den der tager hånd om processen. (...), men også i hvad er det egentligt der er i spil i det her rum og tager ansvar for det. Så det er selve møderlederrollen. Og så kan man sige, når det så netop lige er debatpilot, er det jeg har gjort. Så har det selvfølgelig også med den grundtanke der er med den at gøre. Altså det her med at forsøge ikke at skabe vindere og

tabere, men at i stedet for inspirerer til, at man søger nye løsninger eller hvert fald prøver at blive klogere på den anden. (Ibid.)

Åbys perception af debatpilotrollen sætter hun meget lig en mødelederrolle, men har samtidig lært, at debatpiloten skal noget mere. Hun udviser tegn på, at hun har lært autoriteten i debatpilotrollen, når hun siger, at hun skal tage hånd om processen; en proces, hvor det kan tolkes, at hun har udviser tegn på, at frirumsdebatten forhåbentligt er det rum, der implicit kan kollektivt opdrage deltagerne og debattørerne til ved at socialt integrere værdierne om deliberation og ligeværdighed i deres grundlæggende værdisæt.

Åby og Rykind-Eriksen er eksemplerne på to debatpiloter, der har mest lignende erfaring med debatpilotrollen at trække på fra ordstyrer- og mødelederroller. Det er imidlertid heller ikke uforståeligt for Kronvald og Glent-Madsen, der er to eksempler på debatpiloter uden megen erfaring med lignende ordstyrer- og mødelederroller at trække på. Det er ikke uforståeligt for dem, at forestille sig at skulle arrangere og holde en frirumsdebat, men de giver dog udtryk for, at det kræver noget mere træning i frirumsdebatformen, hvilket de regner med at prøve af på deres skole og med deres elever (Bilag 4, s. 5; Bilag 5, s. 2, 6; Bilag 6, s. 3 Bilag 7, s. 1, 6-7). Debatpiloterne udviser tegn på selvregulering, hvilket også er et mønster på, at de har lært en vis form for autonomi omkring debatpilotrollen. Der skal imidlertid graves mere i empirien for at finde mønstre på motivation, men med den perception af debatpilotrollen, som de viser, tolkes der, at være fundamentet for motivation.

Et interessant mønster er, at Kronvald og Glent-Madsen selv vurderer, at de skal træne sig selv meget mere, før de arrangerer og holder en frirumsdebat, men de vil gerne have, at der var to aktive debatpiloter til en Frirumsdebat, fordi de synes, der er meget, de skal holde styr på (Bilag 5, s. 2, 7, 10; Bilag 7, s. 7, 9-10). Der var også en del, som gav udtryk for efter første debatpilotuddannelsesdag, at de var usikre og nervøse for den opgave, de skulle løfte som debatpiloter, fordi de synes frirumsdebatten var meget omfangsrig (Bilag 2, s. 12-13; Bilag 3, s. 1-3; Bilag 5, s. 11; Bilag 7, s. 10-11). Igen, var Åby eksemplet på en debatpilot, der var motiveret for at komme i gang, fordi hun kunne tænke det sammen med erfaring fra andre sociale roller (Bilag 2, s. 13). Det forekommer derfor at kunne findes et mønster i empirien om, at de debatpiloter, der har mindst erfaring at trække på også finder frirumsdebatterne mest omfangsrige. Det er interessant, fordi det giver et

perspektiv på den forventning, der kan lægges på debatpiloterne. Hertil skal tillægges, at den frirumsdebat, der blev arrangeret og holdt på Flakkebjerg Efterskole, havde to uddannede debatpiloter på skolen⁵. Mens den ene af frirumsdebatterne på Folkemødet⁶ var styret af Åbys kollega, Tore Liltorp, der tog debatpilotuddannelsen sammen med hende. En tendens kunne forekomme at emergere, ved at motivationen for at arrangere og holde en frirumsdebat muligvis kan forklares ved at se nærmere på de sociale relationer debatpiloterne har med andre debatpiloter ude på skolerne.

Men på det tredje hold af debatpilotuddannelsen var der tre undervisere fra Lunderskov Efterskole, to fra Brandbjerg Højskole, to fra Efterskolen Aadalen, to fra Grejdalens Efterskole og to fra Broby Friskole, og ud af de 11 er der altså kun én, der har holdt en frirumsdebat. Empirien her kan derfor ikke finde et mønster på, at hvis flere debatpiloter kommer fra samme skole, så stiger potentialet for at der holdes en frirumsdebat. Teoretisk ville potentialet stige for at arrangere og holde en frirumsdebat, hvis der var flere debatpiloter fra samme skole, fordi det kunne forestilles, at de ville skabe nogle betydningsfulde og meningsfyldte relationer, men empirisk kan denne undersøgelse ikke underbygge denne teoretisk opstillet forestilling.

Det mønster der findes i empirien af debatpilotuddannelsen, særligt fra debatpilotuddannelsesdagene (Bilag 2; Bilag 3), forekommer det, at den tilgodeser de debatpiloter med mest erfaring fra ordstyrerroller og mødelederroller. Der er altså en ulighed allerede fra begyndelsen, hvor dem med mest erfaring fra ordstyrerroller også vurderes til, at være mere rolige omkring opgaverne som debatpilot (Bilag 4; Bilag 6). Debatpilotuddannelsen er to meget intensive læringsdage, som vurderes til ikke at være autonomi-støttende nok til at kunne forventes af debatpiloterne bare springer ud for at arrangere og holde frirumsdebatter. Nogle af debatpiloterne foregav, at de havde svært ved at være neutrale og ikke give udtryk for deres holdninger til emnet (Bilag 2, s. 8, 13), hvilket gør det svært at være debatpilot, fordi de udadtil skal spille rollen som nøgtern og værdineutral ordstyrer (Ibid., s. 8). Den mere gængse perception hos debatpiloterne var, at det er en meget omfangsrig

---

⁵ Til denne undersøgelse blev det forsøgt, at få et interview i stand med en af debatpiloterne fra Flakkebjerg Efterskole. Det kunne imidlertid ikke lade sig gøre, at få en reel interview aftale planlagt. Det vides, at de var to debatpiloter, fordi der blev talt i telefon med den ene af debatpiloterne. Så den præsenterede viden kommer af en mental note.

⁶ Der blev på Folkemødet 2017 holdt tre frirumsdebatter. Den ene kaldte sig en frirumsdebat, men brød fuldstændig med konceptet bag frirumsdebatten, fordi den havde fem debattører med og ingen initiativrunde. De to andre var arrangeret således, at debatpiloter kunne byde ind på at styre dem. Der sættes derfor spørgsmålstegn ved hvor officielle de er.

rolle at være debatpilot (Bilag 3, s. 12-13). Det kunne nærmest stilles op som et kontinuum af mennesker, der deltog og blev debatpiloter med dem i den ene ende, der ikke havde en perception af, hvad det vil sige at være ordstyrer, eller hvad debatpilotuddannelsen egentligt gik ud på, og dem i den anden ende, der gik derfra og vidste lige præcis, hvad debatpilotrollen indebar.

Problemet er imidlertid, at debatpiloterne overlades efter endt debatpilotuddannelsen mere eller mindre til dem selv til at finde ud af hvordan, de vil opbygge erfaring med at skulle arrangere og holde en frirumsdebat. Det vurderes derfor, at det er meget at forvente af debatpiloterne, at de arrangerer og holder en frirumsdebat især når mange af dem ikke har erfaring med ordstyrerrollen. Debatpilotuddannelsen forekommer også at tilgodeser debatpiloter fra højskolerne, fordi de netop har mere erfaring med at arrangere og holde debatarrangementer end friskoler og efterskoler. Så mange af debatpiloterne har slet ikke den erfaring at tænke debatpilotrollen sammen med.

7.3 Fortællingen

Det interessante er imidlertid om den manglende erfaring kan opvejes ved debatpiloternes motivation af Frirummets fortælling, der netop skal tale til deres følelser. Det følgende afsnit vil undersøge om læringen af fortællingen bag Frirummet, om at demokratiet er truet, motiverer debatpiloterne til at ville arrangere og holde frirumsdebatter, og dermed læringen af debatpilotrollen. Forrige afsnit kom lidt ind på at debatpiloterne var selvregulerende, fordi de var bevidste om, at de skulle træne frirumsdebatformen. Afsnittet kom imidlertid ikke ind på de generative mekanismer, der ligger til grund for dette, men følgende afsnit vil gøre bod på dette.

Rykind-Eriksen er et eksempel på en debatpilot, der helt tydelig er motiveret af Frirummet, fordi han under debatpilotuddannelsesdagene tilkendegav, at Frirummet passer ganske godt ind de frie skolars tradition for samtale (Bilag 2, s. 4). Kronvald synes også at fortællingen bag Frirummet var motiverende (Bilag 7, s. 9-10), og kommer senere ind på at hun føler et ansvar, en ydre motivation, over for hendes skole og de frie skoler generelt for at anvende debatpilotuddannelsen (Ibid., s. 10). Kronvald har også tilkendegivet med udgangspunkt i hendes livshistorik, hvordan hun tænker Frirummet sammen med de grundlæggende værdier, hun finder i de frie skoler:

... det vi har talt om i mit hjem, som vi også taler om her på skolen, det er jo en følelse, at de frie skoler kan forhåbentlig skabe en bedre følelse af fællesskab fremfor en dyrkning af den enkelte eller mindre gruppedannelser, at man får fat i et større fællesskab og man på den måde får skabt bedre sammenhæng og bedre relationer, og i forhold til debatten så er det jo en del af frirumsdebatten, lærte jeg heldigvis, at det handler om at man ser mennesket bag, ... (Bilag 7, s. 2)

Citatet her af Kronvald er et godt eksempel på at Frirummet motiverer debatpiloterne ved at anvende de grundlæggende værdier om fællesskab og ligestilling i de frie skoler og det republikanske medborgerskab. Motivationen tolkes at bunde i, at debatpiloterne selv er en del af de frie skoler, og dermed er det de samme grundlæggende værdier, der genfindes i det republikanske medborgerskab, som er styrende for debatpiloternes opfattelse af rigtigt og forkert. Så når Frirummets fortælling går på: *"Ingen lyttere længere, og der er blevet gjort mere plads til de skingre stemmer. Vores debatkultur er blevet til en råbekultur, hvor vi leder efter vindere og tabere, i de debatter vi tager, (...)"* (Bilag 2, s. 3-4) så tænkes Frirummets problematisering kognitivt sammen med den perception og oplevelse debatpiloten allerede har i sine mentale byggeklodser og opfattelse af virkeligheden. Debatpiloterne har nemlig allerede en perception af, at der er problemer: Enten er folk unuanceret, tænker for meget på dem selv og deres egne, for lidt engagement i lokalsamfundet osv. (Bilag 2, s. 2-5; Bilag 4, s. 3; Bilag 5, s. 8; Bilag 6, s. 5-6; Bilag 7, s. 1-2). Det tolkes, at tale til det emotionelle i debatpiloterne ud fra hvad de selv har oplevet, og at de er styret i deres perception ud fra deres grundlæggende værdier, der er de republikanske medborgerskabsværdier om: Samtalen, ligestillingen og fællesskabet, og særligt det kochske om den demokratiske livsform. Disse værdier tolkes dermed at styrer debatpiloternes motivation for Frirummets netop gennem deres fortælling, fordi debatpiloterne er enige om, at udviklingen der sker, er forkert.

For at vende tilbage til Kronvald, som et eksempel på én debatpilot, der er motiveret af fortællingen bag Frirummet og tolkes, at have lært dets deliberative værdi (Bilag 7, s. 9-10), fordi hun gentager nogle af de samme ord, *"... vindere og tabere..."*, og hun gentager budskabet i Frirummet om, at den demokratiske samtale er truet (Ibid., s. 5). Hun forstår samtidig Frirummets formål i forlængelse af hendes egen interesse og problematisering af sproget i ungdomskulturen (Ibid., s. 3-5). Hun var egentlig stopmæt af debatkulturen og politikerne, men viste sig at være enig med Frirummets problematisering og opnåede, hvad der tolkes, som en ny bevidsthed om, at hun selv kan være med til

at forandre samtale- og debatkulturen (Ibid., s. 6). Kronvald tolkes derfor til at være blevet motiveret af fortælling bag Frirummet emotionelt til at sociale integrere de frie skolers grundlæggende værdier om fællesskab, ligeværdighed, deliberation og deltagelse.

Kronvald er ikke den eneste, der har en motivation for Frirummet og dets værdisæt. For at vende tilbage til Rykind-Eriksen. Så er han også motiveret af fortælling bag Frirummet og tolkes at have lært værdien om deliberation i debatpilotuddannelsen, han siger sådan om frirumsdebatterne:

Det bliver mere nuanceret og alle drager forhåbentligt klogere derfra. Så man ikke bare står i hver sin skyttegrav og bombardere hinanden med argumenter, men at man prøver at gå over i den anden skyttegrav; hvad er det egentligt, der bliver sagt, og på den måde bliver mere lyttende. Og det er noget af det demokratiet mangler: Det at man lytter. (Bilag 4, s. 3)

Rykind-Eriksens motivation kan tolkes ved, at han formår at tænke Frirummets formål sammen med nogle af de problemer, han selv synes eksisterer i den demokratiske debatkultur (Ibid.). Særligt det med at for mange ikke lytter til hinanden. Han tolkes til at have lært værdien om deliberation i frirumsdebatten, der skal socialt integrere værdien om ligeværdighed mellem samtalepartnere, fordi han i starten af citatet siger, at "... alle drager forhåbentligt klogere derfra." (Ibid.). Fortællingen tolkes implicit, at have lært ham, at han skal ud og kollektivt opdrage eller socialt integrere Frirummets værdisæt i deltagernes og debattørernes grundlæggende værdisæt. Det tolkes, at Rykind-Eriksen også vurderer, at den demokratiet som livsform er truet og heri finder han en motivation for Frirummet.

Det mønster der tegner sig på tværs af empirien er, at tvivlen, forstået som en teknik der er en del af det deliberative princip i Frirummet, er motiverende for debatpiloterne, fordi det er nyt for dem. Det tolkes, at det påvirker dem emotionelt, fordi de har nogle personlige oplevelser eller holdninger, hvorudfra de beretter om, at de forstår tvivlen i frirumsdebatten, kan være med til at skabe en intersubjektiv forståelse (Bilag 4, s. 2-3; Bilag 5, s. 5; Bilag 6, s. 6; Bilag 7, s. 2-3). Den emotionelle motivation er imidlertid også styret ud fra deres perception, hvor der heri også findes de republikanske medborgerskabsværdier, der tolkes, at også at spille ind på deres emotionelle motivation, fordi de er nogle af deres styrende værdier.

Debatpilotuddannelsen og fortællingen bag Frirummet tolkes at kunne motivere debatpiloterne, fordi Frirummet anvender de samme grundlæggende værdier, der genfindes hos debatpiloterne i styringen af deres opfattelse af rigtig og forkert. Fortællingen bag Frirummet formår, at problematisere og forklare nogle fænomener som debatpiloterne også opfatter som trusler for den demokratiske livsform. Men bare fordi debatpiloterne er motiveret af Frirummets fortælling, er det ikke ensbetydende med, at det kan forventes, at de arrangerer og holder frirumsdebatter, fordi at være motiveret er ikke det samme som at handle. Dette afsnit kunne kun sige noget om, at debatpiloterne var motiveret af fortællingen, men ikke om de lever op til debatpilotrollen.

7.4 Debatpilotrollen

Om Frirummet har formået at skabe en fællesidentiteten, debatpilotrollen, vil blive undersøgt i dette afsnit. Dette skal gøres ved at undersøge debatpiloternes bevidsthed af dem selv som debatpilot, og om de har en perception af formålet med anvendelsen af frirumsdebatten.

Rykind-Eriksen er et interessant eksempel på perception af både sig selv som debatpilot og hvilket formål anvendelsen af frirumsdebatter har:

At man ligesom har fået blik for at man har en forpligtigelse som borger i et land til at engagerer sig. Det kan være et politisk parti, men det kan også være i grund-ejerforeningen, hvis man har et hus. Det kan være i den lokale gymnastikforening eller i vandværket, eller hvad pokker ved jeg, men i det her foreningsliv, som hører med til at binde Danmark sammen. Det er jo kittet. Der har vi jo en forpligtigelse til at deltage. (Bilag 4, s. 4-5)

Rykind-Eriksen tolkes at komme ind på en af de grundlæggende værdier i det republikanske medborgerskab om, at der er en forpligtigelse til at deltage i lokalsamfundet og have indflydelse på udformningen af samfundet omkring én, samt det at være en del af et fællesskab. Efterfølgende spørges Rykind-Eriksen om frirumsdebatterne kan være en del af kit, der binder Danmark sammen. Hans svar er: "Ja det kan det nemlig. Derfor er det væsentligt" (Ibid., s. 5). Rykind-Eriksen viser en forståelse af, at frirumsdebatten kan være med til at skabe et rum hvor borgere kan mødes i lokalsamfundet for at samtale og være med til at skabe en fællesskabsfølelse. Rykind-Eriksen er forstander på

Danmarks ældste og første højskole, Rødding Højskole, så det var forventeligt, at han ville komme med det svar, som han gør. Han tolkes, at kunne tænke Frirummet ind i sine mentale byggeklodser, om hvilken funktion frirumsdebatterne kan få, fordi de værdier Frirummet bygger på, er de samme grundlæggende republikanske værdier om deltagelse i udformningen af ens lokalsamfund, mødet mellem mennesker og skabelsen af et større fællesskab. Han kommer faktisk ind på, hvad der tolkes, som pligten til den demokratiske opdragelse.

Rykind-Eriksen er et godt eksempel på en debatpilot, der har forstået anvendelsen af frirumsdebatten, som et værktøj til at borgere kan mødes for at deltage i udformningen af deres lokalsamfund. For ham er emnet, det der relevant for at flest mulige deltagere møder op. Det skal være en konkret, tidsrelevant, problemstilling flest mulige deltagere kan forholde sig til (Ibid., s. 1-2). Det tænkte eksempel han kom med under interviewet på en frirumsdebat, handlede om at borgerne i Rødding by kunne få medindflydelse på byfornyelsen ved, at han inviterer borgmesteren i Vejen Kommune og en anden lokalpolitiker til at komme som debattører (Ibid., s. 6). Den republikanske medborger-skabsværdi om deltagelse forekommer igen, at træde frem hos Rykind-Eriksen i hans opfattelse af frirumsdebatten. For ham er den demokratiske samtale, deliberationen, midlet:

Når det er midlet, så bliver man også mere vant til den demokratiske samtale og måden at løse problemer og konflikter, hvis det ellers er det, der er tale om. Men vi gør det fordi, der et emne vi godt vil have belyst og diskutere. Og så med den demokratiske metode, så bliver folk forhåbentlig også mere demokratisk anlagt: Det her er en god måde, at få løst tingene på. I stedet for det bare er én, der siger sådan er det. En diktator om så og sige, på den måde. (Bilag 4, s. 1)

Ud fra citatet kan flere værdier i debatpilotrollen tolkes at findes. Frirumsdebatten er for ham først og fremmest et rum hvor lokalsamfundet kan mødes for at debattere et relevant emne, men potentielt og implicit opdrage de deltagere, der ikke er demokratisk sindet, ved at socialt integrere deliberation. Han slutter så af med, hvad der kunne ligne en lille reference til Hannah Arendt, fordi deltagerne skal mødes for at tale om fælles anliggender for at undgå et totalitært samfund.

Åby er et andet interessant eksempel på en debatpilot, der viste en forståelse for, at frirumsdebatterne skulle anvendes til at skabe forandring: "... men jeg tror, at hvis vi vil lave en bevægelse, altså ikke forstået som en organisation, men som forandring i samfundet, så skal det have lidt, der skal

være sådan lidt slagkraft, og det tror jeg, vi gør godt gennem et koncept.” (Bilag 6, s. 7). Åby kommer efterfølgende ind på, at der gerne skulle være en vis tvang hos deltagerne til at møde op, hvis det skal lykkes, at kollektivt opdrage eller forandre mennesker. Hendes tænkte eksempel på en frirumsdebat var et samarbejde med Frode Laursen, hvor at medarbejderne her skulle mødes med nogle af hendes politisk engagerede elever på efterskolen. Åby forekommer, at være meget engageret i Frirummets initiativ, og hun tolkes til at have en forståelse af frirumsdebatten, som et autoritative rum, hvor hun har en autoritet og en magt til at kunne socialt integrere værdierne som deliberation, ligeværdighed og fællesskab (Ibid., s. 7-9). Åby sidder imidlertid med i Efterskoleforeningens bestyrelse, så hun har muligvis en større motivation for, at Frirummet som initiativ lykkes.

Glent-Madsen og Kronvald forekommer ikke, at vise nogle yderligere interessante tegn på, ikke at have lært debatpilotrollen. De vurderes imidlertid ikke at være kommet med nogle bemærkelsesværdige mønstre eller forskelle. Glent-Madsen giver udtryk for, at hun er bevidst om den funktion debatpiloten har i lokalsamfundet, som *”... én der tager initiativet til der ligesom sker noget i samfundet.”* (Ibid., s. 1). Hun er også bevidst om, at hun skal have en styrende rolle under en frirumsdebat, at hun har en autoritet til at afgøre, hvem der taler og at deltagerne implicit skal opdrages (Ibid., s. 4 & 9). Glent-Madsen har den samme perception af frirumsdebatten som Rykind-Eriksen, nemlig at det handler om emnet, og at deltagerne skal kunne mødes med andre mennesker (Bilag 5, s. 7-8). Hun udviser en forståelse af værdierne om, at det er vigtigt mennesker mødes og diskutere forskellige emner i hverdagen (Ibid.): Det deliberative. Hun forekommer, at udvise tegn på at have lært debatpilotrollen.

Bevidstheden om at debatpiloten skal være med til at forandre mennesker, kan også findes hos Kronvald (Bilag 7, s. 1-2), fordi hun opfatter det som vigtigt, at unge mennesker opdrages til at deltage og forstå sig selv som en del af et fællesskab. Under debatpilotuddannelsesdagene gav nogle af debatpiloterne under deres træning, også udtryk for at de gerne ville have debattørerne til at forholde sig til nogle almengyldige love (Bilag 3, s. 11) og forholde sig til at være et *”Vi”* (Bilag 3, s. 12). Så der tolkes at være en bevidsthed hos debatpiloterne om deres autoritet under en frirumsdebat, og at de har en opgave i at kollektivt opdrage deltagere og debattører ved at stille spørgsmål til debattørerne. Dette forekommer også at skulle være let for dem at tænke i deres mentale byggeklodser, fordi det er den samme logik de anvender i lærerrollen med at forandre mennesker. Men der er imidlertid forskel på, at være motiveret i tanken og faktisk handle på sin motivation.

7.5 Anvendelses formålet

Dette afsnit kommer ind på hvordan debatpiloterne reelt forestiller sig at anvende debatpilotuddannelsen og frirumsdebatterne. Debatpiloterne viser sig nemlig gode til at finde perspektiver i debatpilotuddannelsen til deres undervisning ude på deres respektive skoler.

På Broby Friskole har de taget værdisættet bag Frirummet til sig og anvender det aktivt som didaktisk og pædagogisk redskab i skolens hverdag. Debatpiloten herfra fortalte, at han mente, at Frirummet som formål, ville have en større effekt hvis de dannede den yngre generation (Bilag 3, s. 5). Broby Friskole er et eksempel på en skole, der anvender debatpilotuddannelsen til et andet formål end uddannelsen er tiltænkt af Frirummet. De tilkendegav allerede på anden debatpilotuddannelsesdag, at deres formål med uddannelsen var at anvende det i undervisningen (Ibid.). Det underminere imidlertid initiativets formål, fordi debatpilotuddannelsen er ikke skabt, som et ekstra curriculum efter- og videreuddannelses tilbud til undervisere i de frie skoler, men som et demokratiske initiativ. Projektgruppen i Frirummet er imidlertid ikke blevet givet nogle beføjelser til at kunne straffe skoler eller debatpiloter, der ikke anvender debatpilotuddannelsen til sit egentlige formål om at forandre den demokratiske debatkultur ved at holde frirumsdebatter.

Broby Friskole er imidlertid ikke den eneste skole med debatpiloter, der også vil anvende det indholdet i debatpilotuddannelsen som ekstra curriculum på skolerne. Eisbjerg International Efterskole sendte også Kronvald afsted med det formål, at det debatpilotuddannelsen kunne anvendes i undervisningen af eleverne (Bilag 7, s. 6). Åby har udtalt, at den skole hun arbejder på, at idé fra begyndelsen var dobbeltsidet: Det skulle både anvendes i undervisningen af debat, men også til at lave frirumsdebatter (Bilag 6, s. 5). Hun går imidlertid på barsel, så det er ikke *"konkret nærværende,"* som hun siger det (Ibid., s. 3). Rykind-Eriksen ønsker også at anvende værdisættet i sin undervisning og måske i andre aktiviteter på højskolen (Bilag 4, s. 2), ellers har han en forståelse af frirumsdebatformen som *"... endnu en ting ned i min værktøjskasse, som forstander her på Rødding Højskole,"* (Ibid., s. 3), men fortæller også, at frirumsdebatter på Rødding Højskole må vente et års tid, før det kan blive aktuelt (Ibid., s. 3). Glent-Madsen forestiller sig også at samtaleteknikkerne hun lærte på debatpilotuddannelsen kan anvendes i hendes virke, som viceleder på Aabenraa Friskole (Bilag 5, s. 9). Der er dermed en tendens til at debatpiloterne har opnået en bevidsthed om hvordan de kan anvende dele af debatpilotuddannelsen ude på deres respektive skoler, men på nogle an-

derledes måder end det måske var tiltænkt fra styregruppens og projektgruppens side. Det forekommer også, at de to debatpiloter med mest erfaring fra tidligere ordstyrerroller begge ikke forestiller sig at arrangerer og holde en frirumsdebat inden for det næste års tid. Det vurderes derfor, at en frirumsdebat kan have lange udsigter i vente, når der tages udgangspunkt i denne undersøgelses empiri.

I forhold til initiativet er der intet forgjort i at anvende dele af Frirummets værdisæt i undervisningen ude på skolerne, så længe de også får arrangeret og holdt frirumsdebatter. De opfordres også at projektleder, Borst Hansen, i at træne og øve sig i frirumsdebatter ude på deres respektive skoler (Bilag 3, s. 13-14). Det helt store problem er, at projektgruppen har ingen autoritet. De har ingen kontrolmekanismer, der skal sikre, at debatpiloterne på et tidspunkt får arrangeret og holdt frirumsdebatter. Samtidig forventer de af debatpiloterne, at de arrangerer og holder frirumsdebatter. Det forekommer derfor ikke at være et sagligt grundlag for at have de forventninger til debatpiloterne.

Debatpiloterne forekommer imidlertid, at være alt for overladt til dem selv efter endt debatpilotuddannelse. Det forekommer ikke at kunne forventes af projektgruppen og styregruppen i Frirummet, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter hvis ikke de har nogle strukturer efter endt debatpilotuddannelse, der kan være med til at styre debatpiloterne til at arrangere og holde frirumsdebatter. Hvis fællesskabet på skolerne er enige om, at de kun ønsker, at anvende det som ekstra curriculært indhold til deres skoles undervisning, så bliver debatpilotuddannelsen ikke til andet end en vederlagsfri efter- og videreuddannelse til undervisere i de frie skoler. Igen forekommer det, at projektgruppen mangler noget autoritet til at kunne udvise konsekvenser for dette. Initiativets succesrate kan kun stige, hvis debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter, men hvis der ingen konsekvenser er forbundet med, at en skole kun anvender debatpilotuddannelsen til ekstra curriculær aktiviteter på skolen, så vurderes succesraten ikke særlig stor for Frirummet som initiativ.

Ved at tage udgangspunkt i debatpilots psyke (Kapitel 5), så er risikoen for, at Frirummet som initiativ kan miste sin betydning hos debatpiloterne, fordi det kan skubbes længere tilbage i hukommelsen eller faktisk glemmes, hvis debatpiloterne kognitivt vurderer, at de Frirummet og frirumsdebatterne ikke længere har den store betydning for dem. Debatpiloterne kan derved miste deres motivation. Det vurderes derfor, at det ikke kan forventes af projektgruppen, at debatpiloterne vil

arrangere og holde frirumsdebatter, de kan nok mere håbe på at debatpiloterne måske arrangerer og holder frirumsdebatter engang i fremtiden, fordi den måde som strukturerende er efter endt debatpilotuddannelse er på nu.

8. Konklusion

Denne undersøgelse satte sig for at undersøge: Hvorfor motiveres debatpiloterne af Frirummet og i hvilken grad de kan forventes at holde frirumsdebatter?

Det konkluderes at debatpiloternes motivation bunder i en genkendelighed af de værdierne i Frirummet. De genkender værdierne fra deres livsverden i de frie skoler og herunder de republikanske medborgerskabsværdier. Det er særligt fortællingen bag Frirummet og tvivl-elementet i frirumsdebatterne, der motiverer debatpiloterne. Det interessante er imidlertid, at før de starter debatpilotuddannelsen har mange af dem ikke nogle anelse om, at de som debatpilot skal arrangere og holde frirumsdebatter. Hvor dette muligvis kunne afskrække nogle, så forekommer denne undersøgelse, at kunne konkludere, at selv debatpiloter med lidt erfaring fra enten ordstyrer eller fra anden erfaring fra foreningslivet ikke demotiverer debatpiloten i fremadrettet at forestille sig at arrangere og holde frirumsdebatter. I overvejende grad forekommer debatpiloterne at tage debatpilotrollen til sig, der er en motivation for at være med til at forandre mennesker og implicit kollektivt opdrage dem i de frie skoler og herunder det republikanske medborgerskab. Der er imidlertid forskel på at være motiveret til at gøre en handling og så til rent faktisk at udføre handlingen. Det skal betyde, at selvom debatpiloterne er motiveret, så skal de på et tidspunkt arrangere og holde en frirumsdebat, hvis Frirummet som initiativ skal lykkes med sin første trinraket.

Hermed kommer der en overgang til at svare på anden del af undersøgelsesspørgsmålet: I hvilken grad kan det forventes at debatpiloterne arrangere og holder frirumsdebatter? Det vurderes, at det ikke kan forventes af debatpiloterne, fordi: (1) Med den måde initiativet er struktureret på nu tilgodeses de debatpiloter, der har mest erfaring fra tidligere som ordstyrer, da de forekommer, at have en større selvsikkerhed i debatpilotrollen. Konceptet bag frirumsdebatten skal muligvis også gentænkes, fordi de mest uerfarne med ordstyrerrollen, synes det er uoverskueligt, fordi de skal holde styr på meget. Så de foreslår selv, at de ville gerne have, at man kunne være to debatpiloter. Det andet problem (2): Projektgruppen har ikke nogle autoritative beføjelser, hvilket betyder, at skoler kan tilmelde kursister med det formål, at de skal videre- eller efteruddannes til ekstra curriculære aktiviteter på skolerne. Hvis de ude på skolerne beslutter ikke, at anvende debatpilotuddannelsen til dets egentlige formål, og de kan gøre det uden konsekvenser, vurderes det, at projektgruppen ikke kan forvente at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter.

Konklusionen er derfor, at det ikke kan forventes, at debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter. Det kan kun håbes.

Spørgsmål om det kan forventes af debatpiloterne arrangerer og holder frirumsdebatter er også interessant ud fra et forskningsmæssigt perspektiv, fordi debatpiloten og Frirummet som fænomener er egenarter. Forskningsmæssigt er det interessant, hvordan en faggruppe kan motiveres til at skabe samfundsforandring, eller hvordan foreninger, bestående af faggrupper, kan udvide deres magtterritorium og begynde at kontrollere det sociale liv på en ny og anderledes måde.

Undersøgelsen er imidlertid også et bidrag til den politologiske forskning inden for observationsstudier. Selve metoden giver nogle interessante perspektiver og blik for den tavse viden som findes mellem mennesker. Metoden forekommer derfor at kunne give nogle interessante og anderledes blik for hvor f.eks. magten er, eller hvorfor menneskers adfærd forandres af magtrelationerne mellem mennesker.

Den kvalitative metodetriangulering mellem standardiserede interviews, deltagende observationer og semi-strukturerede interviews forekom også at give en metodisk styrke til at kunne forstå ens undersøgelsesfænomen og den tavse viden. Måden det har været anvendt i denne undersøgelse har givet nogle interessante perspektiver på en udvikling blandt de informanter, som blev fulgt gennem hele undersøgelsen.

Frirummet og debatpiloterne er interessante fænomener, fordi de bryder den gængse ramme for hvordan mennesker kollektivt opdrages til et medborgerskab. Frirummet som fænomen kunne ikke fuldt afdækkes med denne undersøgelse, men der forekommer, at være meget mere at undersøge i fremtiden, når, eller hvis, initiativ får mere tid. Denne undersøgelse har sin gyldighed ved, at den har undersøgt potentialiteten ved debatpilotuddannelsen, og hvordan den kan motivere og lære mennesker at engagere sig i civilsamfundet – særligt dem som aldrig selv har engageret sig synderligt. Måden Frirummet, potentielt, gør det på er ved, at få mennesker til at tro på en fælles fortælling og give dem et konkret værktøj, som de i tanken forstår at anvende. Denne undersøgelse har haft et formativt sigte, og har kun været med i begyndelsen i implementeringen af debatpilotuddannelsen. Det vurderes derfor, at her ligger kimen til meget mere forskning i hvordan mennesker på nye måder kan lære at blive medborgere – særligt deltagende medborgere.

9. Bibliografi

- Andersen, S. (2007). Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde - en introduktion og forskningsoversigt. (P. Halling-Overgaard, & K. Sundberg, Red.) *Social skriftserie*(8).
- Anderson, M. R. (2010). Community Psychology, Political Efficacy, and Trust. *Political Psychology*, 31(1), s. 59-84. doi:doi: 10.1111/j.1467-9221.2009.00734.x
- Balle, T., & Balle-Petersen, M. (1996). *Den danske friskole : en del af den grundtvig-koldske skoletradition* (1 udg.). Danmark: Dansk Friskoleforening.
- Barber, B. R. (1998). *A Place for Us - How to Make Society Civil and Democracy Strong* (1 udg.). New York City, New York, USA: Farrar, Straus and Giroux.
- Beck, U. (1997 [1986]). *Riskosamfundet - på vej mod en ny modernitet* (1 udg.). (O. Gammeltoft, Red.) København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Bekkers, R. (11. maj 2005). Participation in Voluntary Associations: Relations with Resources, Personality, and Political Values. *Political Psychology*, 26(3), s. 439-454. doi:10.1111/j.1467-9221.2005.00425.x
- Bositis, D. A. (1988). Some Observations on the Participant Method. *Political Behavior*, 10(4), s. 333-348. Hentet 19. juni 2017 fra <http://www.jstor.org/stable/586391>
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4 udg.). New York, New York, United States: Oxford University Press Inc.
- Brænder, S., Harrits, G. S., & Lindekilde, L. (2012). Dybdegående analyse af kvalitativt materiale. I L. B. Andersen, K. Møller Hansen, & R. Klemmensen (Red.), *Metoder i statskundskab* (2 udg., s. 211-234). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Buch-Hansen, H., & Nielsen, P. (2008). *Kritisk Realisme* (1 udg.). Frederiksberg C, Danmark: Roskilde Universitetsforlag.
- Børne- og Undervisningsudvalget. (22. november 2016). *Betænkning over forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler*. Hentet 19. april 2017 fra Folketinget: http://www.ft.dk/Rl/pdf/samling/20161/lovforslag/L36/20161_L36_betaenkning.pdf
- Böss, M. (2014). Indledning. Folkestyrets rugekasser og samfundets lim. I M. Böss (Red.), *Folkestyrets rugekasser - Frivillige foreninger og folkestyre* (1 udg., s. 9-16). Aarhus, Danmark: Aarhus Universitetsforlag.
- Christensen, T. W. (2014). *To Study the Significance of Social Interaction for Former Right Wing Extremists Wanting to Disengage: Doing Participant Observation and Qualitative Interviews*. doi:<http://dx.doi.org/10.4135/978144627305013509941>
- de Bakker, F. G., den Hond, F., King, B., & Weber, K. (2013). Social Movements, Civil Society and Corporations: Taking Stock and Looking Ahead. *Organization Studies*, 5-6, s. 573-593. doi:10.1177/0170840613479222
- Deci, E. L., Ryan, R. M., & Williams, G. C. (1996). Need Satisfaction and the Self-Regulation of Learning. *Learning and Individual Differences*, 8(3), s. 165-183. Hentet 27. maj 2017

- Den danske ordborg. (2017a). *Tvivl*. (Det danske sprog- og litteraturselskab) Hentet 17. juni 2017 fra Ordnet.dk: <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=tvivl&tab=for>
- DeWalt, B. R., & DeWalt, K. M. (2010). *Participant Observation: A Guide for Fieldworkers* (2 udg.). Plymouth, Pennsylvania, United States of America: AltaMira Press.
- Diani, M. (2012). Social Movements. I H. K. Anheier, & M. Juergensmeyer (Red.), *Encyclopedia of Global Studies* (1 udg., s. 1569-1573). Thousand Oakes, California, United States: SAGE Publications, Inc. doi:<http://dx.doi.org/10.4135/9781452218557.n490>
- Dinesen, P. T., Nørgaard, A. S., & Klemmensen, R. (27. februar 2013). The Civic Personality: Personality and Democratic Citizenship. *Political Studies*. doi:10.1111/1467-9248.12094
- Efterskoleforeningen. (2017). *Bestyrelsen*. Hentet 28. marts 2017 fra Efterskoleforeningen: <http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Om-os/Styrelsen>
- Frandsen, J. N., Gjesing, K. B., & Haue, H. (2012). *Mere end en skole - De danske efterskolels historie* (1 udg.). Odense, Danmark: Syddansk Universitetsforlag.
- Frirummet. (februar 2017a). *Hvorfor Frirummet?* Hentet 19. april 2017 fra Frirummet: <http://frirummet.org/om-frirummet/>
- Frirummet. (11. januar 2017b). *Guide til Frirumsdebat*. Hentet 7. juni 2017 fra Frirummet: <http://frirummet.org/debatpilotuddannelse-3/>
- Frirummet. (2017c). *Afholdte Debatpilotuddannelser*. Hentet 11. maj 2017 fra Frirummet: <http://frirummet.org/afholdte-debatpilotuddannelser/>
- Frirummet. (2017d). *Kontakt*. Hentet 11. maj 2017 fra Frirummet: <http://frirummet.org/kontakt/>
- Frirummet. (februar 2017e). *Undervisningsmateriale – Debatpilotuddannelse 3*. Hentet 27. marts 2017 fra Frirummet.org: <http://frirummet.org/debatpilotuddannelse-3/>
- Frirummet. (2017f). *Invitation*. Hentet 26. juni 2017 fra Frirummet.org: <http://frirummet.org/invitation/>
- Gadamer, H.-G. (2005). *Sandhed og metode* (1 udg.). (A. Jørgensen, Ovs.) København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Gillespie, A., & Michelson, M. R. (1. April 2011). Participant Observation and the Political Scientist: Possibilities, Priorities, and Practicalities. *Political Science & Politics*, 44(2), s. 261-265. doi:<https://doi.org/10.1017/S1049096511000096>
- Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms* (1 udg.). (W. Rehg, Ovs.) Cambridge, GB: Polity Press.
- Han, H. (2014). *How Organizations Develop Activists: Civic Associations and Leadership in the 21st Century* (1 udg.). United States of America: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199336760.001.0001
- Hancock, L. E. (2016). Introduction: Narrative, Identity, and Social Movement Activism. (P. G. Coy, Red.) *Research in Social Movements, Conflicts and Change*, 40. doi:<https://doi.org/10.1108/S0163-786X2016000040010>

- Hansen, M. B. (13. april 2017). *Tanker bag lukkede døre – politikere er også i tvivl*. Hentet 11. maj 2017 fra Jyllands-Posten: <http://jyllands-posten.dk/debat/kronik/ECE9507293/tanker-bag-lukkede-doere-politikere-er-ogsaa-i-tvivl/>
- Harbsmeier, A., Clausen, C., & Elsig-Pedersen, T. (31. januar 2017). *Frie skoler i fælles front: Vi vil genskabe den demokratiske samtale*. Hentet 9. maj 2017 fra Højskolebladet: <http://www.hojskolebladet.dk/nyheder/2017/frirummet>
- Held, D. (2006). *Models of Democracy* (3 udg.). Stanford, California, US: Stanford University Press.
- Hibbing, M. V., Ritchie, M., & Anderson, M. R. (december 2011). Personality and Political Discussion. *Political Behavior*, 33(4), s. 601-624. doi:10.1007/s11109-010-9147-4
- Illeris, K. (2012). Læringsteoriens elementer - hvordan hænger det hele sammen? I K. Illeris (Red.), *49 tekster om læring* (1 udg., s. 17-38). Frederiksberg C, Danmark: Samfundslitteratur.
- Jarvis, P. (2012). Ikke-læring. I K. Illeris (Red.), *49 tekster om læring* (1 udg., s. 595-603). Frederiksberg C, Danmark: Samfundslitteratur.
- Jørgensen, S. (3. marts 2017). *Træt af mudderkastning: Debatpiloter skal lære os at tale ordentligt*. Hentet 11. maj 2017 fra TV2 Fyn: <http://www.tv2fyn.dk/artikel/traet-af-mudderkastning-debatpiloter-skal-laere-os-tale-ordentligt>
- Koch, H. (1991 [1945]). *Hvad er demokrati?* (4. opl., 5. udg.). København, Danmark: Gyldendal.
- Kock, C. (2017). Frirummet i samtale med Christian Kock, Professor i Retorik: Debatkultur, debatformater og Frirummet. (J. Ovesen, Interviewer) Frirummet. Youtube, København. Hentet 11. maj 2017 fra Frirummet: <http://frirummet.org/frirummet-besoeger-christian-kock/>
- Korsgaard, O. (2004). *Medborgerskab, identitet og demokratisk dannelse* (1 udg.). København NV, Danmark: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- Korsgaard, O. (22. september 2014). *GRUNDTVIGS SYN PÅ DEMOKRATI 1831-1866*. (Institut for Kultur og Samfund, Historisk Afdeling, Aarhus Universitet) Hentet 19. april 2017 fra Danmarkshistorien: http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/grundtvigs-syn-paa-demokrati-1831-1866/?no_cache=1&cHash=6d48ea8246be1500f98d92d5da93a695
- Korsgaard, O. (2016). Højskolen mellem samfundsdannelse og selvdannelse. I R. K. Rahbek, *Demokratisk dannelse* (1 udg.). København, Danmark: Forlaget Klim.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview - Introduktion til et håndværk* (2. opl., 3. udg.). (B. Nake, Ovs.) København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Lord, C. G., Ross, L., & Lepper, M. R. (16. februar 1979). Biased Assimilation and Attitude Polarization: The Effects of Prior Theories on Subsequently Considered Evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(11), s. 2098-2109. Hentet 11. maj 2017 fra <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.372.1743&rep=rep1&type=pdf>
- Lynggaard, K. (2010). Dokumentanalyse. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder - en grundbog* (1 udg., s. 137-152). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.

- Løgstrup, B. (10. december 2012). *LANDBOREFORMER*. (Institut for Kultur og Samfund, Historisk Afdeling, Aarhus Universitet) Hentet 19. april 2017 fra Danmarkshistorien:
<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/landboreformer/>
- Mikkelsen, M. (17. maj 2008). *Vigtige årstal i højskolernes historie*. Hentet 19. april 2017 fra Kristeligt Dagblad: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/historie/vigtige-%C3%A5rstal-i-h%C3%B8jskolernes-historie>
- Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, A. M., & Anderson, M. R. (februar 2010). Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior. *American Political Science Review*, 104(1), s. 85-110. doi:doi:10.1017/S0003055409990359
- Overgaard, U. (2017). *Højskolebevægelsen*. (Grundtvigskforum) Hentet 19. april 2017 fra Grundtvig.dk:
<http://www.grundtvig.dk/hvem-er-grundtvig/grundtvig-og-kulturen/hoejskolebevaegelsen.html>
- Pancer, M. (2015). *The Psychology of Citizenship and Civic Engagement* (1 udg.). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Pateman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory* (1 udg.). Cambridge, GB: Cambridge University Press.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3 udg.). Thousand Oaks, California, United States of America: Sage Publications, Inc.
- Pedersen, O. (2011). *Konkurrencestaten* (1 udg.). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Pinard, M. (2011). *Motivational dimensions in social movements and contentious collective action* (1 udg.). Montreal, Canada: McGill-Queen's University Press.
- Qvortrup, L. (2006). Introduktion til Niklas Luhmanns pædagogiske teori. I N. Luhmann, *Samfundets uddannelsessystem* (N. Mortensen, Ovs., 1 udg., s. 7-38). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Rahbek, R. K. (2016). Deltagende medborgerskab. I R. K. Rahbek, *Demokratisk dannelse* (1 udg.). København, Danmark: Forlaget Klim.
- Roberts, P., & Sutch, P. (2013). *An Introduction to Political Thought: Conceptual Toolkit* (2 udg.). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.
- Rose, N. (1999). *Powers of Freedom* (3 opl. 1 udg.). Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Savelsberg, J. J. (maj 1997). Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy by Jürgen Habermas. *American Journal of Sociology*, 102(6), s. 1737-1739. Hentet 30. juni 2017 fra <http://www.jstor.org/stable/10.1086/231139>
- Schilling, M. (2004). *Menneskets psykologi* (1. opl., 1. udg.). København, Danmark: Munksgaard.
- Schöne, H. (Mai 2003). Die teilnehmende Beobachtung als Datenerhebungsmethode in der Politikwissenschaft. Methodologische Reflexion und Werkstattbericht. *FQS*, 4(2). Hentet 19. juni 2017 fra <http://nbnresolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0302202>.

- Simpson, P. (2014). *Using Participant Observation and Interviews to Study Middle-Aged Gay Men, Ageing and Ageism*. doi:<http://dx.doi.org/10.4135/978144627305014534163>
- Szwarcberg, M. (2014). Political parties and rallies in Latin America. *Party Politics*, 20(3), s. 456-466. doi:10.1177/1354068811436049
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2010). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder - En grundbog* (1 udg., s. 29-54). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Wax, R. (1971). *Doing Fieldwork: Warnings and Advice* (1 udg.). Chicago, Illinois, United States of America: University of Chicago Press.
- Westermann, P. (9. marts 2017). Debatpilot Peter Westermann. (D. Jul, Interviewer) Frirummet. Youtube, København. Hentet 6. juni 2017 fra <https://www.youtube.com/watch?v=M7LX1Xln9Qk&t=58s>
- Zahle, J. (18. januar 2012). Practical Knowledge and Participant Observation. *Inquiry - An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 55(1), s. 50-65. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/0020174X.2012.643626>
- Åby, S. (10. marts 2017). Efterskolelærer Stine Marie Åby. (M. B. Hansen, Interviewer) Frirummet. Youtube, København. Hentet 6. juni 2017 fra <https://www.youtube.com/watch?v=E2GT6iOvcNU>
- Åby, S. M. (september 2016). *Blog*. Hentet 28. marts 2017 fra Stine Åby - Efterskole og ordblindhed: <http://www.stineaaby.dk/blog/>

10. Bilagsliste

BILAG 1: STANDARDISEREDE INTERVIEWS

BILAG 2: OBSERVATIONER FRA RØDDING HØJSKOLE

BILAG 3: OBSERVATIONER FRA LUNDERSKOV EFTERSKOLE

BILAG 4: INTERVIEW MED MADS RYKIND-ERIKSEN

BILAG 5: INTERVIEW MED HEIDI GLENT-MADSEN

BILAG 6: INTERVIEW MED STINE MARIE ÅBY

BILAG 7: INTERVIEW MED SARA KRONVALD